КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

1870 ЛЕНИН ВАЬХАВ, ЛЕНИН ВАХ, ЛЕНИН ВАХАРГВА! 1970

Тахан 100 шу доал В. И. Ленин ваь

Масса а мехкашкара пролетареш, вӀашагӀкхета!

АПРЕЛЬ, 1970 шу.
22
ИХАЬРА,
№ 47 (4339).
Мах 3 кап.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГӀалгӀай обкома, Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ
1928 ШЕРА ДЕНЗ

ЛЕНИНА БАЙРАКХА КӀАЛ — КОММУНИЗМА КОТАЛОНГА

СЪЕЗДИЙ КРЕМЛЕВСКИ ДВОРЕЦЕ ХИННА ТОРЖЕСТВЕННИ ЗАСЕДАНИ

МОСКВА, 21 апрель. (ТАСС). Тахан съездий Кремлевски Двореце хьайийллар Владимир Ильич Ленин ваь 100 шу дизара хетаьль КПСС Центральни Комитета, СССР Лаккхехьарча Совета, РСФСР Лаккхехьарча Совета цхьана хула торжествени заседани.

Зале гулбелар КПСС ЦК членаш членалла кандидаташ, КПСС Центральни ревизионни комиссе членаш, СССР-ен РСФСР-ен Лаккхехьарча Советий депутаташ, парте ветеранаш, центральни организацей, Москвани Московски областен общественностан а къахьегамхой а викалаш, Советски Эскаран ТӀемаФорда флотен тӀемахой, Ӏилма, литература, искусства деятелаш, доззол декъара дукха хьаший.

ЧӀоагӀа, дӀаьхдаь тӀоараш а детташ, ура а гӀайгӀа, тӀеэц гулбеннараша президиуме гучабаьнна новкъостий Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, А. Н Косыгин, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, П. Е. Шелест, Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, П. Н. Демичев, Д. А. Кунаев, П. М. Машеров, В. П. Мжаванадзе, Ш. Р. Рашидов, Д. Ф. Устинов, В. В. Щербицкий, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев, Ф. Д. Кулаков, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев.

Царца цхьана — СССР Лаккхехьарча Совета Союза Советен Къаьмий Советен председателаш а председателий заместителаш а, РСФСР Лаккхехьарча Совета председатели цун заместителаш, РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель, къаьнара большевикаш, партийни, пачхьалкхен, общественни деятелаш, доззол декъарча делегацей кулгалхой.

Юккъьанца дош оелаш торжественни заседани хьайийллар СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела Н. В. Подгорне. Съездий Двореце нйзболаш йиӀ ау Советски Союза Гими.

Доклад йир КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева.

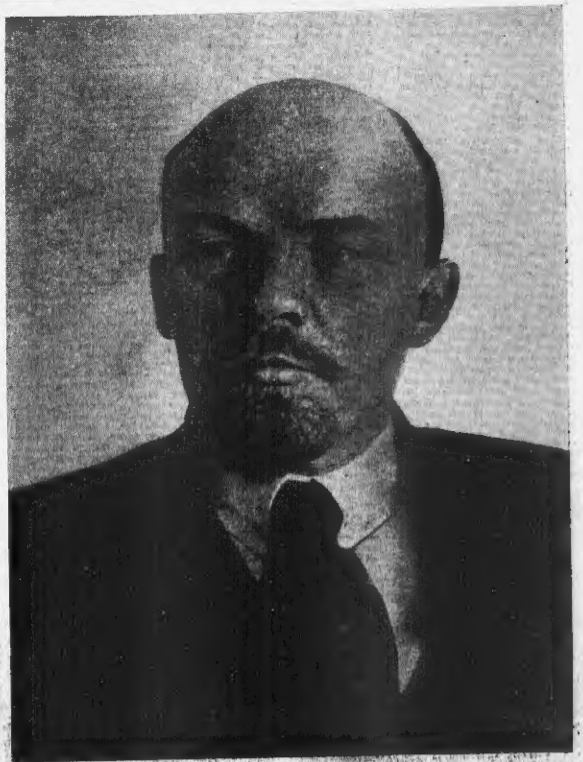

В. И. ЛЕНИН. 1918 шера октябрь бетта. Москва. П. Оцупа сурт.

ЛЕНИНА ГӀУЛАКХ ДАХАШ А КОТДУВЛАШ А ДА

1970 шера 21 апреле, Владимир Ильич Ленин ваь 100 шу дизара хетаьлча КПСС ЦК, СССР Лаккхехьарча Совета, РСФСР Лаккхехьарча Совета цхьана яьча торжественни заседане

НОВКЪОСТА Л. И. БРЕЖНЕВА ЯЬ ДОКЛАД

Деза новкъостий! Сий дола доззол декъара хьаший!

БӀаь шу доал Советски Союза Коммунистически парти вӀашагӀьбеллар, дуней эггара хьалхара социалистически пачхьалкхе хьаьккхаьнчу, Россерча къахьегамхойн дуьнер, дуней халкьашта юкъерча болхлой класса баьчча, гениальни уйланхои революционери вола Владимир Ильич Ленин ваь. Ленина вахар — хӀама юкъ ца дуташ деррига а, — цун къовсам, цун гӀулакхаш дӀаленнад цхьан гӀулакхе — капитала Ӏазапах къахьегом мукъабаккхара гӀулакхе. Ленина, Сийлахь а йоккха Октябрьски социалистически революци яра дог урхаллаттадьечуьн из ола вӀашхӀехьдаьккхачуьн шераца буьйлабенна ба аламий-исторе чукь хинна керттера хувцам лостам — капитализмагара социализмва доалар.

Ленински идеяш хӀаьа а тӀехьа хелиьйй ираза тӀехьарча къовсамхой бе доьлла иш бола гера а хиния латташ, селлара йоккха хинкий Ленина уйлайн гӀулакхийн масштаб, селлара кӀоарга хайнад шуьна шии заманна сагота эшашна кхетадеш хьаккхайкадеш. Дуней тӀа цхьа мӀйиг ни Ленина цӀа Ӏазапаца, бокъо на хиларца, эксплуатацеца къовсам лоттабара беш бола бӀайха тӀахьеком сенна, къовсама цхьаьгӀон сийнол свина, коммунистически идеялаш котъячир духьа лоттаевча исторически къовсаме котало йоккхургхилара тешам санна ца екаш.

Ленин ваь бӀаь шу дизар из дукхаьезаш лоархӀеши белгалдоаккх Советски Союзе, вежараша доьлча социализма мехкий халкъаша, коммунистически болхлойн болама, деррига прогрессивни адамаша.

Укх дезача дийнахь Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето, Советски Социалистически Республикий Союза Лаккхехьарча Совета Президиумой правительствен сийлахь йоккхача Ленински юбилейца дуззедеина дег тӀаро моаршал лу

— берригача ваӀ дей-мехкахошка — советски кхаьга,

— социализма мехкашкарча вай вежарашка, дуней тӀарча ерригача пачхьалкхенашкарча доттагӀашкей вай йолла уйлаш ярашкеи,

— керда, паргӀата общество хьалъерашка а социальни къамани Ӏазапах мукъабовлар духьа къовсам лоттаберашка а,

— машаран прогрессен гӀулакх деза долаш мел берашка!

Эггара дӀайхагӀа долча дешашца баркал оал вай тахан вай парте ветеранашта, ола а доагӀаш ленински гварди олаш баранта. Шун опыт, деза новкъостий, шун хьинар, революцена оаш дӀаденна деррига шун вахар тахан а бӀаьхо а хьокхам хургба коммунизм кхьалерий тӀехьа тӀа мел йоагӀача тӀехьенашта.

Вай моаршал лу укх зале болча, социалистически мехкашкарен къонача прогрессивни пачхьалкхенашкарен баьхкача вай тӀема новкъосташка, коммунистически болхлойн партей, аьрдехьарча социалистически партей, ерригача континенташкарча къамий - демократически партейн боламийн викалашка. Дуккьал шо укх чу хиларо ше а, доттагӀий, хьахьокх, дуне мел хувцаденнад, марксизмаца - ленинизмаца кийчденнача революционни чӀазай воздействен кӀал из мишта кердадоаллаш латт. Массане а керда доккхий толамаш доахалда оаш шоай сийлахьча гӀулакхашка, эшабергболаш Маркса — Энгельса — Ленина хьехам кхоачашбар духьа лоаттабеча къовсаме!

I. В. И. ЛЕНИН — УЙЛАНХОИ РЕВОЛЮЦИОНЕРИ

Новкъостий! Уйлаша дӀаяхача, ткъестлагӀча бӀаьшерене юха чугӀоргда вай. Цу хана массе мотте доаллеш яр капитализм. Цхьа боабаро, колонеш йовнаро, цхьа мехкаш дӀалуваца деча тӀемаша фаьлгашка маре дуваца хезача тайнара доккхий пайдаш дора капиталистически дуненна доал дьараштта. Буржуазни идеологийн баге вӀашка йаллаьаар капитализма «дошо зама» хьатӀотташ латт яхаш кхайкадеш.

Цхьабакъда, тоалуш латтача буржуазни тӀехенна кӀал шу хана вӀаштӀехьдоалаш латтар эксплуататорски строй кӀалтӀаккхоса еаш дола доккхий общественни низам. 1848 шера цӀакха а цӀи божаргӀоавача «Коммунистически парте Манифеста» гӀа Карл Марксен Фридрих Энгельсен бакъдаь хьахьекха капитализм революционни ваьккъаша социализмаца хувцаяланза юкъарг на хилар. ХӀаьта болхлой болама боевой лозунг деннар — «Масса а мехкашкара пролетареш, вӀашагӀкхета!» 1871 шера планета горизонташ сийрдаьккхар пролетарски революе эггара хьалха сегана тӀовно урагӀъяхийтар Парижски коммуна Ше байракх. Коммунареш эшар. Цхьабакъда, уж яйта гӀулакх эшаде йиш йолаш дацар. Дебаш латтар пролетарията муӀӀараш, лакхлора цун организованности сакхетами, массови гоамал совъювлар Ӏазап тӀалоаттадаьраша. Болхлой боламе тӀа-тӀа шерагӀа яржаш латтар марксизма идеяш.

XIX-гӀа бӀаьшере чаккхйоалачей XX-гӀа бӀаьшере йолалучей юкъе догӀаьхара тӀехьарча — империалистически стаде чу яьннай капиталистически общество. Гарлактоалаш латтар революционни къовсамийн социальни довнийн зама.

Къаьстта сиха догӀаьостӀар революе предпосылкаш Россе. Россерча санна, миштта кхыча мехкашкарча а помещикашен буржуазен тӀалоаттадаьча Ӏазапо, тӀаьдаь доакхча итташ къамий бокъо ца хиларо, чиновникаша леладен йоаццаронен полицейскева лаьча низамо, къаьлча — В. И. Ленина къаьлча, — самодержавни гоачало цу доллача тӀамаша гӀа-гӀа чӀоагӀа оггӀазкхувлар адамаш, хьатӀагӀотташ латтача империализма заман социально-политически вӀашдухьаленнийн довнийн цӀоа хулар Россех. Духхьал российски пролетариат яр цу ханарча дуней халкъашта юкъерча болхлой болама деррига лакхарех эггара революционнегӀар кхоачашалле — адмаишта социализмага беда цхь буллилга шийна дӀадӀаэца дезаш хиннар.

Эшаш вар Марксен Энгельсен дӀадолвгаь денаалера гӀулакх дӀахо дахьа, вӀаштӀехьйоалаш латтача революционни хувцамаш дӀайа кӀоарга кхетаде а из хувцам чакхбаккха безаш долча общественни низамта керте отта а могаргдолаш йола саг. Иштта саг а хинна дӀаэттар Владимир Ильич Ульянов — Ленин.

Поахала тӀехьа поахал долаш самодержавена штурме цхьачен низаш цхьатарра доацача тӀем тӀа байнача революционерий цхьаццабарий трагеди — из дар Ленина пайсденнар. Шийн вахара никъ харжа безаш из хиннача хана. Цхьабакъда Ленина из никъ хоржилга ерригача Россе никъ малагӀа бе харах, эггара бӀехагӀа йолча реакце йӀаьххача хана доал даро из чукхесса кӀоаргийнахьа ба харах тийша вар. Цу хаттарашта доладжоп Марксагара корадир Ленина.

Маркса теорех ког тӀоргӀолга а ер, Ленина хьахьокх, моллагӀа къобола капиталистически мохк а догӀаухата законагӀа Россе а догӀаухаш хилар. Из вывод Ленина бакъдю лардерча массехк тохкаме, цу даькъе «Фу яхилга да халкъа доттагӀий, хӀаьта мишта тӀом бу цар социал-демократийта духьала?», «Капитализм Россе догӀаьхар» яхараш санна долча балханиа.

Бакъда, капиталистически наькъагӀа йола Россе, керттера революционни ний а хинна дӀаотташ латт болхлой класс. Цудухьа тӀом бе беза народникаший, эший тайпарча, вешта аьлча кагийн буржуази йола социализм хьайкаерашна. Цхьабакъда, народничествана хӀамаш а етташ Ленина цу хийне а бӀаргагу керда кхерам: Россера капитализм хоаьяра марксизмах пайда эца гӀертар. Юхь а — тӀом, — хӀаьта Маркса моллагӀа вола либерал ве гӀиртача «легальни марксистиштах» духьала, къоначе болхлой болама политически бӀаргаса лоаде гӀертача «экономисташта» духьале.

Иштта Маркса — Энгельса революционни хьехам бахьан долаш лоаттабеча къовсаме вӀаштӀехьъала йолаелар — ленинизм. Иштта дӀайоласлар Россерча революце кийчо — Ленина шийна хьарех ткъаь итт шу дӀадениа йола кийчо.

Ленин доарзагӀа из воалаш цхьа дуней йиӀаж даь из Ӏеш из хувца а хувца яхача Маркса тӀахьехама лерраргӀа. Теоретически проблемай практикаца, классови къовсамца айхха юкъаш къестаенга — ленински гене из овчал XX-гӀа бӀаьшерене, пролетарски революци ден порядка тӀа эттача хана революционни болама овлангара эшарлоя ма яхара чийкай.

Ленинах доахкаш хила хьакъ долаш хӀамаш дар революционни уйла лакха айялар а, шийла тӀехкъа цхьакха йоаца пролетариата классолйа къовсама организатора говзал а. Цхьанна а кхьачо ца кхетадаьна тайпара, кхетадевъд цо революци котъллара, керда общество хьалъяра марксизма теореца кийчъяь болхлой класса ценалера парти хилалзагӀ яр ца хилар. «Тхона революционерий организаци хьая, — яздаьд Ленина «Фу де деза?» яхача цӀи хезача шийн балха тӀа, — тӀаккха оаха тӀахӀалтӀайоаккхаргья Росси!».

Цу тайпара парти — большевикий парти хьаяри чӀоагӀъяри цун вахара гӀулакх а хинна дӀаэттад. Ювцаш хинвар адамашта керте отта а царнамаца. тӀом бе уж дига, а доаргӀадаш йола парти, помещикашкарен, буржуазегарен Россе хьаьккха метта, «Россена доал-де», а пролетариата диктатура — котъяла — Ӏалашде а кийча йола парти яр. Цу тайпара парти-бахьан долаш мар-дар борцаш къовсам лоттабаьб Ленина меньшевикаца, троцкистаца, массе тайпарча оппортунистаца. Керда тайпа парти из, новкъостий, эггара чӀоагӀагӀа йола революционни теореи революционни практикаи йоъаргӀоаца цхьоагӀо вӀаштӀехьъалор да. Из а деррига дуней революционни болама, социализма коммунизма хьалъераштга Ленина юхейита сийлахь-йоккха тӀехьале.

Ленина шийн революционера гӀулакхаш дӀаладаьча хана, массехк итташ марксист мара вацар Россе. Ленина парти ӀебдалаКерте эттача хана цун йугӀарашка 350 эзар саг вар, шоашта тӀехьа миллионаш а болаш. Из яр — Ленинех ленинийн котало, Россега, — хӀаьта цунца цхьана дерригача дунеига а, — кердача исторически заман чу гӀа баккха йиш хилийта котало.

Эрсий кхьь, революце лаьттача тӀемашка хьа а хиннай, тохкамах чакх а йийнай социалистически революцех йолча ленински теоре лард а хиния дӀаэтта керда теоретически выводаш чулоацамаш, керда стратегически тактически установкаш.

Эггара хьалха бе тохкам бар 1905—1907 шерашкара революци. Цу хана Ленина язьяьча произведенеша йоккха бар тӀом дӀалоаш. Царца да «Демократически революцера социал-демократе шийн тактика», «1905—1907 шерашкарча эрсий хьалхарча революцера социал-демократе аграрни программа» яхараш санна дола лардера балхаш а, РСДРП III, IV, V съездашка даь къамаьлаш а, цхьаккха а юкъера ца йоалийташ революционни къовсама ерригаа аспекташ чулоацаш йола бӀаьш статьяш а.

Меньшевикий догматически схемаш санна йовцаш, къовсам-лоаттабеча адамий опыт вӀашагӀа а тохи, Ленина хьаьлекхай империализма хьалашка буржуазно-демократически революци социалистическе хувцаяра реальни торо. Буржуазно-демократически революцерча пролетариата гегемони, пролетариатен ахархоаи революционно-демократически диктатурах, къычай классашцарчен партийшарчен гӀулакхех, революци кхачен юкъарча ханашкарча пролетарски парте тактика болла ленински хьехам — из долла хӀама хӀана эксплуататорски строй дӀахо къа а тӀера кхуаса «харгӀераш болча «берригнешта йола большевистски тактика образец».

Ленински теоретически уйлаш ниэ кӀоаргала дуней революционни болама бола цун юкъара лоархӀам кхетабар сенах латт аьлча, из латт из уйла диалектически исторически материализма чӀоагӀача ларда тӀа вӀаштӀехьъяьнней. ХӀаьта ше а из даим творчески догӀаккхувлаш хинней хилара. Обществана юкъе лелача хӀамашцара партийни, классови никъ марксистски идеологех дӀакъаста йиш йоаца принцип санна лаьрхӀаб Ленина. Коммунисташта хьийхад цо моллагӀча политически теченеех, программех, заявленех, моллагӀча социальни нравственни хьехамех белггаларча классай хьашташ бӀаргаго, царцара шоай гӀулакхаш пролетариата позицешкара а леладе яташ.

Теорен практикан, философе а политика а бувзам ерригача парте гӀулакхий закон лаьрхӀад Ленина. Цудухьа да 1905—1907 шерашкара революци яьшачул тӀехьагӀа мелха реакце зулаче гӀулакхаш тӀехдуьла лаьиначо, партена юкъе эттача кегарош шекойола пролетарски болама теоретически ларда кхерам тӀабоссабаьча хана Ленина шийн гене берригача из Марксена Энгельсен философски тӀехьале лораярах дӀахо догӀайолаяран тӀаберзабаь хилар.

Шийн ханарча Ӏилман открытешка Ленина бӀаргадайнад вай денош селлара чӀоагӀа догӀаена естествознанера кӀоаргача революце юкъ дӀайолаялар. «Материализм эмпириокритицизм» яхача

(ДӀахьдодар 2-ча агӀо тӀа).

НОВКЪОСТА Л. И. БРЕЖНЕВА ЯЬ ДОКЛАД

(Долалур 1-ча агІо тІа)

кинина тІа вІаштІехьъяьха идейши выводаши геттара дика бакъьаЙ дІахо дегІаухаш Ійлма хьа мел бенача наькъо. Ше мел яьккхача хана Ленина лаьгІ ца йолийташ уйла гІоалийтай парте гІулакхаш теоретически бакъдаь хьалъожхара, марксистски философи даиы йІаьхий а еш, дегІаихулаш.

Марксистски теоре ерригга арсенал боккъал дика хьетаеш, тІехьенина дика стратеги тактики, моллагІа тайпа яле а, кхыметтел тарлестача а, догматизмах мукъа вола саг, Ленин исторически событеш моллагІча оагІорахьа дестача а кийча хинна. Шьера гуш хиннад цунна, дунеи империалистически тІемо Іалъмате боккха низ бола революционни эккхам бе тарлуш йолча, ерригача капиталистически системина тІайоагІача кризиза юхь дІайолаьь хилар. ХІьта цу хана деиз Ленина шиЙ дерригІ гІулакхаш тІадерзадьд революци гаргахьачыга хьахьокхаран аз кийчъяран.

ТІом болабеннача хьалхарча деношке а деиз Ленин керте аттача большевикаша гуччахьара хьовсам дІакъуя шовинизмаи оппортунизмаи низашка. ДІауйлаел овш, новкъостий, мел чІоагІа денал, къонахчал, ше бахьиларах, революционни гІулакх котдоаккхиларах дог тийша хила везаш хинна шовинистически доркад шиЙ боарама тІехьаргйолча дІакховчаьча хьалашка «шиЙ» правительство эшара лозунг кхайкаде, империалистически тІом гражданский тІемага баккхара тІахьехам бе! Из даьд Ленина, большевикаша, цар къахетам боацаш доаттабергбола къовсам дІахьийнаб боллаоЙ гІулакх деккича II Интернационала лидерашка. Дунеи боллаоЙ болимара уннахІена, интернационалистски низаш, керда ча, Коммунистически Интернационала лард а хинна дІаотта хьакхинна низаш гулде болабелар уж.

Ленина вахарерча моллагІча кхыча хаиачул дикагІа империалистически тІеме хилаш тарда нйи а цун шиЙ дешаш: «Ер а из, са кхел. Цхьанйена тІехьа моллагІйола тІема цавьнаш — политически Іомдалара, достаплаш, оппортунизмана дукъала», т. 26. 21.

Из да 1893 шера. Из бахьан долаш доаттамчар пебелаи а. ХІьта да-м мел яьча а яр кхел доаттамчарда «машар» бах хургйяр.

Революцие тешамагІа вола бІухо Ленин цул хІоаргагІа вола уйланхо а хиннав. ТІема шерашка Іалъмате боккха Ійлман бола бу де дунеи тІом хьовбеча монополистически капитализма мІашна аналаа еш. Ленина дунхахача шерашка дехье экономически тохкамех хьакиннар капитализма эгтара лаккхера тІехьаргех стади а лоархІаш империализма бІарча теори хьанр хилар.

Оппортунизма теоретикаша империалистически замен ксерла хьалхашка капитализма хІама «вІаштІехьъъяьнар», «кертІанежкар а нхаш» шоаш дунцараш бахьде бахьанаш лехар, революци еча декъа ма бахиа бехказе лехар. Ленина машар боацаш къовсам болабир империализма цу апологетаца. Цо хьахьекхад, капитализма кердача белгалонашца пролетариато буржуазена дукъала котталонца къовсам лоаттабара керда торонаш, керда перспективаш хьаьллаш, из къовсам чІоагІбелга дІалелам хилар. Империализм — из социалистически революцев хьалхара юкъ хилар. Цунна дувзадения Ленина яьча гениальни открытеех цаІ — социалистически революци юкъхьаниа массехк мехка е кхыметтел цхьан мехка а котъала тарлуш хиларах бола вывод.

Из долла хІама ленинизма доше фонда чу дахад, вай партен кхыча марксистско-ленински партей бе дожала котлоп гара а хинна дІаэттад.

1917 шерарча февральски революце большевикий партена хьалхашка, российски пролетариата хьалхашка дукха геттара керда проблемаш оттаьй. Тахан вайна массанена а дика ховш да, из революци социалистическичунга яла езаш хиннилга. Цхьабакъда, терхалес деза, мел кегаденне, мел вІашдухьаленаш йолаш дар цу хенарча хьал, революце дІахорча наькъаЙ хьекъекхы цу хана хиіттараш мел бе-бе дар Ленина хьалхашка, хІамах секхера, лоІала цІаькха а кхы-цІаькха а мах бара, цунна карагІдаьннача хІаман доккхал боккъонца ше ма ларра ходалера. Социалистически революцега доалара перспектива къаьстта белгалъь йола «Апрельски тезисаш» — из вай мехка политически историяна пайнагара дена дуьнцан бара лоархІам бола событи хинна Іаьар, из бІарчча хьакйоача революцех йола марксистски теори дегІайоалара дакъе баьккха керда тІа а бар.

Россе юкъахьачучул тІехьагІа Ленин веррига а социалистически революци кийчъяра беча практически балхах чувол. Из — къовсалваь тІаийша пролетарски бахьча, из волчо тІадоагІа парте массе оагІорахьарча, дегадоацарех кхеламехи дизза долча гІулакхий дерригга говаш. Ленина вІаштІехьъйнка, шовш бахьан долаш большевистски парте шиЙн тІехкхы цкъьмехк йолача говзалца аланаш февралгара Октябрга дуташ бола стратеги тактикан принципаш ленински балхашка шерагІча планера гІулакхаш а хиле дІаотт. Ленина пІарра хьалхьнх, социалистически революцин яра экономически политически предпосылкаш Россе боккъонца хьакнинна хилар, капитализм дІаяккхара болабеча политически гера карарчен къовсама массе тайпарча формашта кийчъю партия. «Марксизм восстани», «Юстанарчул хьехамаш», кхыдераш даин болха балхашна беза хьехаи лу цо гевз кара а йина еча восстание хьакъекхьа, дувах искусство а лоархІаш.

Цунца цкъана российски революци дегІаира дакъе Ленина вед а лок, партена дІа а хьокх исторе чукь наггахьа мара хулаш йоаца. Цхьабакъда, цо яьчох, Іалъмата мехе йола машара наькъаца Іаьдал болхлой класса бе даха йиш йола торо. Эрсий революци кхыча — машаре болцача наькъагІа десташ цийсъенаЙ событеш. Цхьабакъда, революци дегІаЙ тарлуш оаи нцкъ хиларах дола зош принципально оттадар ше а тахан а тІехьа актуальни а долаш ленински уйлаи вІаштІехьдаьнка хІама да.

Октябрь геттара гарга кхаьчача, эгтара тІехьара подполье йолча хана пролетариата диктатура, социалистически демократи, коммунистически общества цу фаза яхараш санна йола социализм котъялара эгтара лоархІамегІара проблемаш кийчъяра тІайийрза а Ленича уйла. Иштта хьахул гІоръьянича ленински произведенех цаІ — «Паччахьалхен революци».

Революционни адамиЙ творчествах ког гІортолга а еш, Ленина, пролетариата диктатура формаех цаІ хиларах тарра, хьаьнЙ Советски пачхьалкхен теори. Ленина кийчъьяча Советски Іадала керттерча принципаша шоаЙ лоархІам боабац буржуазе пачхьалкхеина когаметта йоагІача моллагІча къахьегамхой пачхьалкхенна. ХІана из хьахьекхаа кхыча мехкашка хулача социалистически революцеЙ опыто.

Ленин керте а долаш большевикий парте кулгалди сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце яьккхаа котало-яах дерригдунен - исторически событи хилар. Цо юхь дІайолайир дунеина революционни эргадо яра. Цунца цхьана из яр цул хьалхагІа Ленинъ чакхдаьха дерригга теоретически практически гІулакхаш эгтара чІоагІагІа чІоагІдения ха. Денош а кхыметтел сахьаташ а итташ шераЙ мехка долаш да хул яьха вахаре. Ишта яр Ленина Октябра ха. Восстани кийчъяра тІаерзаьй цо шиЙ ерригга знанеш, Іалъмате йоккха политически опыт. Ерригга денал а хьакар а.

Цу деношка Ленина юхье дагабеха Іаи хьалхарча революционерий гІорбаьнна тІахьехам: «Денал, денал, цІаькха а денал!». Массаза а моллагІча авантюризма моастагІа вола, эшшаш бола лостам лаин ховши хьнсаи долатин воле Ленин революционни дехала, лаьрхІар чакхдаьккхара, хьалхашка оттадаь деккар кховчашдара тІаяйоза хилара образен а хиннав, хІьта иштта хала Іомаьй цо пакти а. ХІьта гІулакхаш вІаштІехьдабенилга, восстани хьнина ергйоалаш хьел евнаш йолга шьера гучадьннеча хана — исторе тарзе оарххинга ту масса йола хІама тасса езар. Ленинен цо кулгалдаьна Центральни Комитетен тІахьехамагІа парте из дир — пот а яьлар. Сийлахь-боккха Октябрь — из а классови къовсамах йола ленински стратегеи тактикаи, революцеж йолча ленински теоре боккъонца йола котало.

Зимнена штурм яь яьнЙ. ДІадилир Россера эгтара тІехьара буржуазни правительство. Владимир Ильич Ленин — дунеи тІа эгтара хьалхарча болхлойи ахархойи правительствана керте. ЦІаккха а хІьд ца луш социалистически идеаш котъяхара тІехьара къовсамхо — Ленин социализма сийлахь-боккхача гІирса архитектори ца хьаьберк хинна дІаэттар.

Ленина кулгалду Советий республика оборонана, ЦІе Эскар вІашегІйоллара. Социалистически экономика дегІайоалара чоалхане дешаш къовстаде никъ лох цо, социализма политически экономена лардаш йохк. Цун идеш ларде йийшар РСФСР эгтара хьалхарча конституценех Советски Социалистически Республикай Союз хьаиран. Культурен просвещения, Ійлма а техника а, классеЙ кхелани къаьмиЙ кхелаии — долла хІама цук теркамо чулоацаш хиннаь. Октябрь котбъенначул тІехьагІа дІаихача алх шера кІеззига соагІа йола хана турпал ца хилча сагга бурґйоаца, шиЙ чулоацими результатаеи хІамчул тІехьагІа йІаьххача хана дунеи исторе лелама воздействи ергйолаш бола боккха болх баьб вай революце баьча.

Цхьабакъда, Ленин фуннагІа деш хинияваІе а, моллагІа дешаш цо къестдаьвале а, массаза а цул теркама юкъмоттиге лаьттаЙ парти — из кийчъер, цун мугІараш чІоагІдар. Партена юкъера фракционность, группов-шина доккхагІа дола вулам лаьрхІад цо, цунца хоадамболлаши къахетам боацаш къовсам лоаттабеза яьхад. Октябрал тІехьагІарча партийни съездашка Ленина даь къаьга-сийрда, революце дахьза ца чулоацаш хинна къаьмлаш тахан а тІехьа идейно-политически говш еттарда, машар ца хилара, принципиальни политически анализа образец йолаш латт. Ленин сеплара чІоагІа къовсам а лоаттабош тІахкуш кийна парте цхьоагІо ерригга вай котлоаш духхьналча лоархІаметІарна хьастех цаІ хинна а, йолаш а, хургйолаш а а.

Дукхи низаш дІадения Ленина дунеи коммунистически болам дегІабоалабера, дунеи социалистически революце политически эскар кийчдара. Цун инициативагІа хьаьнЙ Коммунистически Интернационал. Дунеи коммунизма исторе чухь гола тохаш бола пункт а хинна дІаэттар из. Юкъмоттигера дакъа социальни шии система къовсам а болаш йола кердача замалаьрча дунен революционни процесса бІарча концепци йитиЙ вайна Ленина. Цо дегІайоаланыЙ пролетарски, социалистически интернационализмах йола Маркса положенеш. Дунеи коммунистически болама стратеги тактикаи боккъонца дола энциклопеди а долаш хІана а тІехьа дус Коминтерна конгрессашка Ленина даь къамальаш. «Коммунизмера «левизна» бериЙ лазар» яха цун классически йолх.

Марксизм - ленинизм — из бІарча цаІ бола интернационални хьехам ба, из берригача коммунисташта, берригача революционерашта теоретически гааз я, гІулакхаш чакхдакара бола хьехам ба.

Исторически опыто хьанца хІама диткдаи буржуазни ревизионистски идеологаш Ленин Марксаца, ленинизм - марксизмана духьалйоаккхаш нийсъе гІортарах, ленинизм — из алхха шиЙ тейна эрсиЙ, къаман явлени я яхача теорех. Бакъда, Ленин Россе ваьв, социалистически революци бахьан долаш къовсам лоаттабаьб цо. Цхьабакъда, российски революци цІаккха а лаьрхІаяц цо дунеи революце керттера дакъеи фактори санна мара, кхыча тайпара. Ленина дьекамо шийна чулацеЙ адамиЙ дикагІа долча лаьккъалаша хьа мел кхелла хІама, цунна чухь вІашагІа а теха, лоала а яь бІарча цаІ яьЙ къахьегамхой классови къовсама дерригдунен опытах.

Іалъмате чІоагІа уйла тІайокийташ хьийжав Ленин Европен Америкен болхлой класса экономически политически къовсам дегІабарга, боккъонца вІашн нийс а еш, мах баьб цо цу къовсама тайп-тайпарча формаЙ. Цунна чІоагІа хьаштдолаш хиннаЙ къамий-кортамукъален къовсама проблемаш. КІоаргга теркалдаьд цо берригача хьахьегамхой валарен къовсамех дешаш, тайп-тайпарча мехкашка латтача классови къовсама практикацара урокаш хьаийяьЙ дунеи кортамукъален болама революционни теорен тактиканеи.

Цудухьа кхетадеш да, дерригача дунеи революционни болхлой викалаша Ленингара, сийлахь-йоккхача теоретики бахьчан ананейи опытейн йІаьхегІа йолча гаиза чуре яьехам нйбаь хилар.

Тахан а Ленингара цун хьехам тІара хьаькъал нйду социализми коммунизми котъяккхар дуьа къовсам мел лоаттабераш. «Ленинизм — вай парте Центральни Комитета юбилейни Тезисаш тІа белгал ма даккхара, — из а империализмаи пролетарски революцеи замаи, колониализм йохачеи къаьмий-кортамукъален боламаш котдувлачеи заман, адамаш капитализмагара социализмага доалача а коммунистически общества хьалъеча а замен марксизм».

Ленинизм — из а хІаназарча дунеи тІара эгтара толамагІех влиятельнегІаи йола идеологи, кхоане шоаЙ кара йолаш барий вашергІоаца идеологи. Дунеи тІа хинна а еш, ва а еш В. И. Ленина произведенеш миссел дукхе дІадаьржа балаш долаш вола саг. Дунеи халкъиЙ 117 меттала йотатехе аралъяь уж. Ленински книжкай тиражаш бІаьха миллионаш экземплярашца лоархІаш а. Уж еш, бахен къовсам лоаттабеш цар тІара Іомалу нах дерригача мехкашкара, ерригача континенташкара.

Ійлмай коммунизма толамаш дувлара бахьанаш лаьгучадолхаш Ленина яздьд: «Маркса хьехам доалача хІаманна низ кховчаш ба из нийсе боландаь». Уж дешаш иштта шоаш ма дарра Ленина шиЙ хьехана а дотІа. Ленина хьехам нийсе хилар бакъдаьд вахаро, XX-гІа бІаьшеро политически дегІавахара ерригача опыто.

Прогрессивни адамаша де а доагІаш чІоагІа сий лу Ленина, гениальни теоретик, сийлахь-боккха социализма зодчий из хиларна тарра. Цунца цхьана Владимир Ильич Ленин везен таргарсн ва вайна массанена а, везен таргарех хургва из вайл тІехьагІа тІайоагІача духхача тІехьенашта, саг — бІудочун-революционера эгтара дикагІа доли гІулакхаш доакхаш вола саг хиларах тарра а шаьІа санна тІеиа, Іалъмате чІоагІа Іымерза саг хиларах тарра а.

Ленина цукха бийзаб нах, цар ираз бахьан долаш къовсам лоаттабаьб цо. ХІьта цудухьа къахетам боацаш хиннав из Іазапхоши эксплуататорашцеи, моллагІа сибатехьа бале а, цар чуоттабьча лаьпща, революце гІулакх дехкарашцеи хийцарашцеи.

Ленински балха стила белгалагІа йола оагІош хиннаЙ долача хІаман тІехь принципальность йолаш, духхьлардар олаш, бакъдар дувцаш хилар. ЦІаккха машар ца беш моастагІа хиннав из дош доацар дувцара, «революционни даьсача хабарий», коммунистически доаца доккхалаш дара. Мийчахьа а моллагІча хьалашка а факташцеи событешцеи шьрен реалистически никъ лаьха, дувлийта гІалатеш шоаЙ ханнахьа довза а хьагучадаха а ховш, уж тоадел-га вІаштІехьдаккха лаьрхІа хиннав Ленин массаза а.

Максим Горьке яздаь, «шиЙ сийлахь-доккхача ах сина кхоанен чу вахар» Ленин, яхаш. ХІьта из боккъонца бакъ а да. Нагахь хулаш боаца кхетам болаш хиннав Ленин тахан бІаргагуча хІаманех адамлен дІахора кхелаш бІарган. Кхарача исторически хана вахарах, практиках, реальни хьалех, тороех цІаккха дІа ца а хьаш, Ленина уйлаш гаьна дІакхаьалха, кхоанен чу йолхаш хиннаЙ. ДІахо бе беза никъ дукха итташ шераш хьалхагІа хургдар Іилманта гІолла гойтача сердалониа сийрдабаьккхаб цо болхлой класса.

Ленина хоадамболлаш тІом баьб революционни теори Іохьехкаярв, цун творчески маІан доадара, кийчача рецептаЙ сумма тІа из йигара дукъала. ЦІаккха а лаьгІлуш йоаца творчество — теорецара, политикера, классови къовсам вІаштІехьбоаккхачара, партийни пачхьалкхени строительствера творчество — Ленина вахар хиннад. Кхоллачул - хьадечул гІулакхаш Іомадаьд цо ленински байракх, коммунизма байракх дІахо сийленца яхьаш хьйоагІача сийлахь - йоккхача партена а.

Цхьанна а кхычоа ца хайнача тайпара дика хоаш хиннад Ленина балха тІа боккъонца йолча коллективизма уйла чуйоссе, бІубенна, дог тийша а волаш, тІагІертта шийна хетар хьал лоаттадаьд. ШиЙ новкъостайта хетарг а мах беш хиннаб Ленина, лаьрхІа ладугІаш хиннад цо царга. Цо хьал а кхеъь шийна гонахьа кхотаьнЙ халкъа юккъера хьабаьнкачи, тІехбаьнна боккхийча революционерий, политически пачхьалкхени кулгалхой бІарча плеяда. Ленина кулгалца ецІ хинна парте съездаш, Центральни Комитетеи ЦК Политбюрои, Халкъа Комиссарий Совета заседанеш боллаоЙ класса, дерригача къахьегача халкъа хьашташ кхайкадеш йола политика коллективно кийчъяра образецаш яр.

Цхьаза вІалла дулургдоаца, сага тороний доазонел арадоалаш йола хІама хетелу Ленина бакъ из селлара боккха бола цхьан саго, — кхыметтел гениальни а хилийта, — баьб аьлча. Из хинав сийлахь-воккха, цІаккха кІаьд ца луш къахьегаш, тамашийна доккха балха хьинар долаш вола саг. Коммунист хилара, — яьхад Ленина, — адамий знане Іоадаь хІамаш Іомаде деза. ХІьта Ленин ше мел яьккхача хана из кхоачашдеш хьа а венав. СибарегІа вахьийта Шушенски юрта йолаш а Британски музее а, пачхьа набахта, Мюнхене, Поронинос, Парижерчеи Женеверчеи библиотекашка Іомадаьв цо, дешаш чакхдаьхад философски естествознанехи, экономиках а социологех а, исторех, тІема дешахи дуне келкъанга юкъердча гІулакхахи долла балхаш. ХІьта адамиЙ знане цу ерригача гаизах революционни гІулакх вайна кийцаб цо. Итташ книжкаши брошюраши, эзараш статьяши, докладаши къамальлаши, письмоши заметкаши а — иштта а Ленина политически, революционни опыт, цун уйлаши земаши чулоацаш йола цун боарам боацаш йоккха литератури тІехьале.

Ленин нахе а ваьхав, нахе юкъе а ваьхав. Из йІаха вувзавенна хиннав Петроградa, Москва, Россерча кхыча пролетарски центрий революционни боллаоЙ боламаца. Ленин кхело мийчахьа кхийлавале а, из мийчахьа хинавале а, фуннагІа деш хиннавале а, — эзараш говлаша вувзавалийта хиннав из халкъаца. Цун кера хилинза даргдоаца кІамаш хийнад болхлошиарен ахархошцарен, салташцара, Ійлман культуран дехлелашцара вІашагІкхетараши беседаши. Уж хиннад шиЙ выводаши адамий опыти вІаши нийсъяра, шерра дань чулоацамаш частни, я яьна детадургйолча, мотигашка, революци хьалши социализм хьалъеши барий хІаране кхелаша, тахкара политикана эшаш дола хІамаш. 1921 шера декабрь боаш, профсоюзий лоархІамехи декхарехи йолча тезисий проект оттаеш волча хана, Ленина яздьд: «хІамаш листагІа долча даха, царна дигардар ха, долла хІама ха, адамаш кхетаде, царна дегІала даха ха». Цу дешашка кхы дикагІа хьокха ца езаш хьаьекхаЙ Ленина хьаьйча партена, дерригача дунен тІарча коммунисташта образец а хинна дІаэтта цун стиль.

Сабар, эхь-юхь долаш, дог цьалха, сага дика мел дола гІулакхаш шийх доахкаш хилар, нах лархІари царех тешари, цар кхелашка дакъа лоацаш ше хилар Ленина чухьа цхьана вІашагІдувзаденнад чІоагІача принципиальностаца, шийгарен кхычаргарен доагІар дизза дІадехаш хиларца: хьаькъали хургдар бІаргагори корта бола гІулакхаш кІаьд ца луш леладарца, цІаккха а юхабаргбоацача лоІамца; сийлахь воккхача Ійлмахочун эрудици яра хьаькъали — цІенача дег тІара вахар цун боккъонца дола рузкъаши дикахетараши дукхадезарца.

Иштта хиннав Владимир Ильич Ленин — уйланхо, революционер саг. Цун хьехам массаза а хургба дІахорча гІулакхашта беш бола гІахьехами кулгалдаро хьаькъал нйду хьести, цун деналера вахар — коммунисташта, миллионаш болча наха бола деташ уралиттаду дьнкхам.

II. ЛЕНИНИЗМ—КОММУНИЗМ ХЬАЛЪЯРА БАЙРАКХ

Новкъостий! «Интернационал» яхача пролетарски гимни тІа башха-дика мугІари да: «Низош тІалоэттаду дерригга дуне шиЙ лард а тІехьа доханергда вай, хІьта дул тІехьагІа воаЙ, керда дуне хьалдергда вай, цхьанкха воацар хиннар верриге а хургва». Къьнара, капиталистически дуне шиЙ лардагга деиз доха а дакь, керда, социалистически дуне хьакхелла дунен халкъашта юкъерча къахьегама эскара эгтарн хьалхара отряд а хинна дІаэттар вай мехка боллаоЙ класс.

I. СОВЕТСКИ СОЮЗЕ СОЦИАЛИЗМ КОТЪЯЛАР—ЛЕНИНИЗМА ТОЛАМ

Котъьяннача пролетариата кертера декхар лаьрхІад Ленина кхолламе балхах. Цхьабакъда, кхолламаш ле дІадоладалара кхыча мехкий интервенцеи чурча контрреволюцеи герзий низаца цхьана йолаь атака юхатоха езаш дар гІулакх. Советски Россерча болхлойи ахархойи, ленински партена гонахьа кхота а бенна, кхыча мехкашкарча къахьегамхоша низ болаш интернационални гІо дарах ког гІортолга а еш, вІаштІехьъялар хоттало яккха. ТІема - политически моральни гІулакхашта Іалъмата

чІоагІа нйшар империализм.

Революце хьаьхелла хьона Советски пачхьалкхе — пролетариата диктатура пачхьалкхе — дукъал лоаттаелар. Обществана социалистически эргалонаш яра ленински идея дегаш гІоадаькха бола миллионаш нах керда вахар хьалде болабелар.

Ленина хьалхадаьхад, «социализмага бода никъ шьра цІаккха а хургбац, из боарам боацаш чІоагІа доалхане хургба...». Цхьабакъда, кхыметтел эгтара халагІа долча хьалашка а къахьегача халкъа, революционни болхлой класса, коммунистий парта йоккхиЙ торонаш хиларах бола тешам цІаккха а боаш хиннавац Ленин.

Массе метте кхоачаш дола хІоарга хьаькъал, шера кругозор, хьинаре уйла эшар тІемсн революцеи тІакІалтІа яьккхача, яьха Іойнилача Россе, чоалханегІарча тайпара социально - экономически тенденцеш, политически низаш, вІаши духьала долча хетабаши уйлаши вІаши човлъяьннача хьалашка лаьрхІар къаьгга шьра хьалхашка лоаттедара, социализмага дахара керттера, лоархІаметІара доставаш дахаран теоретически даккха хІема доацача формехьа хьаоттадаран.

НЭП, индустриализаци, коллективизаци, культурни революци... Ма Іема, ма довзаш да шовнта тІехьашка вай Даьхен историцара бІарча оагІув, классеЙ кхелаш, наьха биографеш латташ дола уж дешаш. Уж хІамаш хІанз учебникашта юкъеяхад. Ійлман коммунизма азбука а хинна дІаэттад уж. Керда общество хьанра наькъех йола Ленина хІоарга идеаш тахан а тІехьа керда дуне хьалдерашта бола тешаме хьехам ба.

Социализм хьалъяра ленински план — дерригдунен - исторически лоархІамера декхар кховчашдарца Ійлман, комплексни, реалистически никъ лацара образец. Цу плано чулоацар социальни гІирса ерригга этажаш — производительни низаш дегІадоала-

дер а, общественни отношенеш эргаяхар а, наьха духовни дуне кердадаккхар а. ХІьта цо, кхетадеш ма дарра, теркалдаьд, парте, социализм хьалъеча миллионий йоккха творчески потенциал хилар, теркалдаьд, кхача лаьрхІача хІамашка дІахьалхашкахьа яхара практике, дийнача гІулакхая тІа керда торонаш хьаеллалургхилар, керда методаши средстваши корайоагІаргхилар. Кердача общественни строя боккха низ лаьрхІаб Ленина парте программни установкаш белгалъеш долча марксистски Ійлма наьха иницативацарча, исторически творчествошарча цхьоагІонах.

Массано кхета а яьш, тІа а нйцаяц экономически тІехьайнеча, дукхагІча даькъе ахархоех латтача, капиталистически мехкий тема юкъе уллача мехка социализм хьалъе йиш хиларах йола Ленина идея. Капитулянтски а авантюристически установкаш кагйохна, иоаж ленински наькъа тІара баккха гІертар ахтехьарен «аьрдехьарен» оппозиционераш. Ленин веначул тІехьагІа къаьстта чІоагІа ирбенна политически къовсам бІаьхен низкъален бар. Цхьабакъда, ленински идеяш котъяьлар.

Социализмага бодача наькъа тІара ерригга духьаленаш бокъонца цІенъяь дІаяьха йола революционни энтузиазма са ца кходаш хьинар йдаь къахьегара тамІгІа айЙир социализм хьалъяра гІулакхо. ЛийрхІар гуччахьара, долаш доле хІама а хинна дІаэттар. Из яр советски халкъа дерригдунен-исторически котало, ленинизма котало.

30-ча шерашка социализм чІоагІа чІоагІ а еша дІаэттар вай мехка вахара ерригача сферашка. Дунеина хьалхашка дІаэттар хьинарах йиза йола, боккхача низаца дІахьалхашкахьа хьедда кийчъенна социалистически индустриально - колхозни держава. Хьалаш кийчдора Ленина белгалдаьча наькъа тІа гІоане цхьаькха боккха гІа баккхара.

ТІемо новкъарле йир. Разбойникий хьисапе мехках летар фашистски гІаьракоЙ. Іоажал яьаш бола кхерам тІабеккар Даьхенна. ХІьта цу деношка бІарга ца байнача тайпара болча боккхача низаца хьагучадаьлар советски халкъа къонахчал, денал, тІехьашка ца доалаш котало яккхарца бола лоІам, ленински партена гонахьа из кхотадалар. Йоккхийча халониЙ тохкамаш тІакхьачача хана советски общественни пачхьалкхени строя хьахьекхар ше цІаккха а йохьргйоацаш чІоагІа хилар. Цу бирсача шерашка чІоагІІелар цІаккха а эшадергдац шиЙ халкъа Іаьдал хьаллоатталеш, шиЙ нийса гІулакх, шиЙ кхоане лораеш дола халкъа яха Ленина дешаш кІоаргга бакъ хилар. Социализмана карагІдаьннараш шиЙ къонгайн нехкарийн миллионаш синош дІа а луш кІалхардаьхар советски халкъо.

Кхетта вай деззарга фашистски Германи эшаьь тІалъ нхиъ шу дизар. Из доза ди гаргахкочаш вай цІаькха а кхы цІаькха а диза сий ду советски халкъа, цуЙ Горзашцарча Ніазнта карагІдаьннача сийлахь - доккхача деналерча гІулакха. ЦІаккха а диц ца долийтеш — тІехьенашкара тІехьенашка кхухьаш — лелаергда вай халкъо советски низха паргІатон ирзан бахьан долаш, хьамсара Даь-мохк бахьан долаш шоаЙ синош дІадениарий сийлахь гІулакхаш.

Ленина васкеташ кховчаш а деш, вай дІахо а Даьхен обороне чІоагІъергья, эскар эгтара толамагІа долча герзаца кийчдергда. Вай эскар хила а хинад, да а да, хург а дІ машара эскар, дерригача халкъий хьерамзлон тешаме чІоагІІало.

Массанена а хов, тІемо вайна даь зеЙнаш зуламаш мел доккхий дар. Юхьъенца деиз юха хьалъе йийзар дукха гІородаши юрташи, заводаш а электростанцеш а, школаши больницаши. Вай пачхьалкхе кхы хьаналча метта йоагІаргйоацача яьнаЙ яхаш моастагІаша вохар хилар лоош дань лоархІамаш кховчаш ца а хулийташ, советски халкъо дІахьалхашкахьа боккха гІа бьиккхар, тІемо яь човнаш сиха ерза а яь. ШоаЙ доккхалиа цен-воаккхаш да тІом чакхбаьннач ул тІехьагІа дІадахача шерашка карагІдаьна материальни духовни хІамаш. ШиЙ чІоагІали вахара низи цІаьккха а хьахьекхар социализмо.

Классови къовсам лоаттабарен социальни эргалонаш ирен гІулакха йоккха опыт Іоаьлй вай первте, советски халкъо. Цу эргалоний новаторски маІано партегара дІайийхар политически теоретически кхетам лакха хулга, дика хІаштІехьъьнина а сабаре а, гІулакхаш лерагІа чакхдоккхаш хулга, керда общество хьаьра наьъьаши методаши боккъонца тохкилга. ХІьта, Ленина дешашца аьлча, «фуннагІа-моллагІа хиннадале а, эрсиЙ революцен дунеи халкъашта юкъерча социалистически революцен халонаш мел йоккхий хиннале а, из опыт дІаиккха йиш йолаш яц. Из социализмана карагІдаьнна хІама санна исторена юкъейяхаЙ, хІьта хургйолча дунеи халкъашта юкъерча революце цу опыта тІара хьалбергба шиЙ социалистически гІирс».

Керда, нийсдаланза дола хІамаш, цхьаьна хІаманна нийсъе йиш йоаца социальни эргалоний бохама гІирсийн масштабаш йоккха хилар, опыт ца хилар, буржуазе дорха духьале ен хилар — цу доалача хІамаша къаьстта халегІа, цхьабакъда, боарам боацаш нийсен турпали кулийтар социализм бахьан долаш лоаттабу къовсам. Буржуазета вайна «шиЙ хьашт майа сердамаш а дахийта, пхьарч а яйта, воаЙ советски строЙ вай хьалъеча вай аьттув ца боалаши гІалаташ деши моттигаш нийсъяларах вай бег а дахийта, — яздьд Ленина. — Цхьана минута дицдалийташ вай, аьттув ца боалаши гІалаташ деши белгтала вай дукха моттигаш хинна хилар а деш латтиш дукха хІамаш хилар а. Аьттув ца боалаши гІалаташ ца деши ца диса а ма дезар хІанзалца бІаргадоацаш дола пачхьалкхоеи лоаттама тайпа хьалдар санна долча кердача, дерригача дунен исторена кердача гІулакха тІа! Вай цІаккха а хоарзагІа ца довлаш къовсам лоаттабергба воаЙ аьттув ца балари гІалаташи тоадара, воаЙ вІаштІехьа делара чІоагІа - чІоагІа гаьна дола, советски гоннашаш вахара юкъе кхухьалга тоадара. Цхьабакъда, вай доккхалде бекъо йолаш а доккхал деш а да советски пачхьалкхе хьалъе йолаяра, дерригдунен исторе керда зама цунца дІайоланера ираз воаЙта доагІача даькъа вайга кхаьча хиларах...».

Хьабенача къинкъата юкъ а хьема, ала мегергда: из бакъда, вай парте долаш да доккха де хІамаш. Советски халкъа доагІача даькъа дукха кхьийЙ халонаши хьоваяйнаши. Цуо фоартан тІабижаб боккха исторически бехктокхам. Цхьабакъда, цо къонахчал долаши денал долаши лайра ергга халонаш, а йоагІача тайпара из кховчашйир шиЙ сийдола масса. Массаза а массанахьа а, бирса вахара тохкамаши къиза довнаши тІаэттача сахьаташка, дог гІоздоалаш коталонаш яхачеи сагото тІаотташ аьттув байначеи сахьаташка, ленински байракха тешаме долаш, шиЙ партени, революце гІулакха тешаме долаш хьаденад вай халкъ. Укх белгалдьнкеча дийнахь Ленина памята хьалхашка отчет яла хІамаш долаш да вай. Дунеи аьнилаше исторе чухь эгтара хьалхи маррех хоаламболлаши котъяьннаЙ социализм, хьалъяьЙ дегІаена социалистически общество, коммунизм толаме хьалъяра хьалаш кийчдаьд.

Тахянара советски общество — из а низ бола социалистически индустри дегІабена юрта боккхамо. Экономика хІанзара масштабаш эгтара дикагІа йоаз вІашн нийсъярна. Вай промышленность хІана кхе дийнахь хьаю пачхьаьЙ Россе промышленность шера хьаеш хинначул дукхагІа продукци. Советски Союза къаман рузкъа Іалъмате доккха хиннад — революцел хьалхьне хинначул 15-зза дукхагІа да из. Цун мах бара хІана миллиардаш кховчамболаш яц, триллион сомал дукхагІа лазбинна пун мах. Цу цифранта тІехьашка латт советски наха турпал къахьегам, хьалъяь эзараш предприятеш, Ійлма керда ресурсаши экономически районашн карераьар.

Тахянара советски общество — из да ерригача классашеи социальни группашеи дерригача къамаша а народносташа а, дерригача новкъалаша цхьаьна леладу латтагІали гІулакхаши, из — дерригача пачхьалкхени общественни гІулакхашта дола дача къахьегамхоша дакъа лоацилга реально Іалашдеш йола социалистически демократи; из — дукха а дукхагІа долча адамашка дІакхаьча, хьалхалатта социалистически Ійлмеи культуреи.

Тахянара советски общество — пролетарски, социалистически гуманизма идеяш реально кховчашъялар. Хьадеш дола материальни рузкъаши духовни культурана карагІдаьннараши общественни отношенеш ерригга система къахьегача сага гІулакхага оттаьй. Советски наха хІанз хов, вай мехка производство лакхъялара, культура дегІаяра къахьегамхой, дерригача халкъа вахара хьалаш тоадарга вутилга. Из иштта хала доагІаш да яьнна хеталу, цун бошха уйла а яц, из кхыметтел дид а доліит. ХІьта ма дарра аьтча цунах ма латтиЙ производство болхлой вахар тоадар духьа а ца пиерьош, цун да вІаьхийяр пухье шерьеш йолча капитализмана гарга вай строи овлангарча бошхалонех цаІ.

Социализмана карагІдаьннача сийлахь - доккхийча хІамех цаІ сенца латт аьлча, из латт, хІара советски саг шиЙ кхоанех бІубенна хиларах. Цунна хов, шиЙ балхах, кхетамех, хьинарах массаза а вша оагІіача тайпара пайда ма моттие карайоагІаргйолга бозза цар мах бергболга. Из дог тийша ва, шиЙ берашка мел бІасбу деиЙтаргхиларахи цар тешаллатаи дегІаккхувла торонаш хургхиларахи. Цунна хов, общество ше цІаккха а хІалакаргвоацилга, нагахь сена лазар кхета мах боацаш шийна дарба дергдолга, нагахь санна инвалид хуле — пенси таралолга, шиЙ кІоанил Іалашъеш хургйолга.

Вай долаш мел дола хІама, вай дахача лелаашта доккхал дешш мел дола хІама — из дерригга а вай боллаоЙ класса, ахархой, интеллигенце, дерригача советски халкъа къовсамахи къахьегамахи хьахкинар.

Вай общества дерригача исторе чІоагІду хьалхалатта революционни кхолламеш нна хиларах тарра болхлой класса хьекъесхьара марксистско - ленински хьехам боккъонца баьь хилар. Советски болхлой класса къаьгга хьахьекхад обществана кулгалде, социализм, коммунизм хьалъе ховш ше хилар. Эгтара хьалха дуи кулгалца хьабеъ мехка индустриальни обороноши низ юрта боахами экономика кхы доли доаькъоне эргадаьла техническ база. Цо шийна юкъера хьалхбьбьь махраш пачхьалкхени общественни деталеш а производства командираш а, Ійлмахойн полководцаш, писателеш а художникаш а. Эгтара йоккхагІа йолча, дикагІа вІаштІехьъяьннача класс — болхлой класс вай общества хІиха а лаьнду кулгалдара дахьа.

Цо лархІар — коммунизм — дерригача халкъо лархІар а хинна дІаэттад.

Цун идеологи — марксизм - ленинизм — дова лу идеологи а хинна дІаэттад.

Цун парти — коммунистий парти — дерригача халкъа парти а хинна дІаэттаЙ.

Къовсамех а къахьегамех а болхлой класса тешаме цхьоагІонхой ба колхозни ахархой. Социализмо кхы хурри а йоллаш дІаяьккхиЙ ахархой къел, бокъо ца хилар, тІехьабисе хилар, индивидуализма моттача дунеина чура хьабеххаб уж. Общественни латтен тІарча коллективни къахьегамо эрганьяккхаЙ бег а юртара духовни вахар а. Юрта бола беш ва кхо миллион соагІа механизатор, бІаьш эзараш агрономаш, зоотехникаш, инженераш, хьекархой, лораш. Вай колхозни ахархой — керда социалистически класс, коммунистически общество хьинаре тьалъераш.

Болхлой классеи ахархойи цхьоагІо социалистически революце ерригача этапашка, социализм хьалъеча хана а тахан, советски халкъ коммунизм хьалъеш хана а вай строи мел-лургйоаца ларда. Коммунизмага бодача наькъа тІа керда котало-

(ДІахьедадар 3-ча агІо тІа)

НОВКЪОСТА Л. И. БРЕЖНЕВА ЯЬ ДОКЛАД

(Доладур 1-чу, 2-чу агIонаш тIе)

…ш йоккхаргхилара бола тешам хи… а хиниаб, хIанз болаш а ба!

Вайн хинчу хургдолчох ца а …узик. Ленина къахкача тайнира, …къаккха тайна баьде низ шайне …къаьла лоьттанургбоашш» йол… Iилмин культурин вихалашка …ахлой класса нхьоагIо хургья …ина ленински дешаш. Вай …вагIIа сий а ду, баркал а оьл …иальнин Iилма – технически …алонаш хулача замалахь къаь… …а боккхача лоархIаме дола …имаш карагIдувлача советски …имахоцша. Сийлахьча советски …теллигенце мугIарашка — мил… …онаш инженераш, техникаш, …хьа просвещени унаддIене …аярен болхлой, искусствай де… …маш, доалдеча аппарата болх… …. Мехко Iонаь Iалашдате йо…

…ка интеллектуальни потенциал— советски общества прогресса лоархIаме хьост.

Цхьан ленински байракха кIел агIув оагIох а теха коммунизм хьалъерий мугIарашта юкъе а болаш болх тайп-тайпарча къамех бола нах. Социалистически гIирсл йоаддича ларде эггара хьалхара кхертIо дийхкараш а, гера бе а делла кхерамах бIу ца къожабеш социализмана карагIдаьнараш лорадеш лаьттараш а, доададьча гIирсий гуллищтан оахьаран юккъера вай городашца юрташа хьалъуравуттаььраш а, хIанз геттара къоин бараш а, дешхача вахаре эггара хьадха гIа бовхараш а.

Социализмана тIехьарча деккагIча новкало хьалхенаьй шиа хила хьакъ долаш йола тIехье, цунга дIашиай шиа опыт, шиай …

…знанеш, коталон ленински эстафета. Парти чIоагIIа дог тийша я, советски кагирхоши хьалхьаттача нуй отрядон — шиай мугIараште юкъе хIанза билла млион совгIча советски политически школа чакхьйнахача ленински комсомоло кердача башха - дикача гIулакхаща Даьхен сийле йоаккхаргхилараш.

Боккхеи сий долаш …

…

2. ЛЕНИНИЗМИ КОММУНИЗМ ХЬАЛЪЯРА ДЕШАШИ

Новкъостий! Цхьан гIулакхаца еррига оай парти, деррига советски халкъ. Из гIулакх—коммунистически общество хьалъяр. Цу …

…

3. СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТИ—ЛЕНИНА ПАРТИ

…

III. ЛЕНИНИЗМИ ДУНЕН РЕВОЛЮЦИОННИ ПРОЦЕССИ

…

I. СОЦИАЛИЗМА ДУНЕН СИСТЕМА—АДАМАМАШ ОБЩЕСТВЕННО ДЕГIААХАРА АВАНГАРД

…

…да общество — эксплуатаци йоаца, тоIабаьраши гетIабераши йоаца, къахьегамхой хьапташта маддеззара къахьегамхоша шоаш оттадаьча Iаьдало доал деш йола общество толамца, дегIааххара хьокхамо юкедигача дунен тIарча дукххача наха еш йола воздействе мах баь ала хила де.

(ДIахьоадар 4-ча агIо тIа).

«СЕРДАЛО»
3-гIа агIо. 22 апрель, 1970 шу.

НОВКЪОСТА Л. И. БРЕЖНЕВА ЯЬ ДОКЛАД

(Дсалоур 1-ча, 2-ча, 3-чу агlош тlе).

Цу хьокхамо дог урахьаттаду тоlабаь боахкача бlаьш милломаш болча наьха, праз долча кхоаненах бола тешам чубоссабу цаэ дегашка.

Духхьал социализма дуне цу делаш хилaро а доккха новкъостал ду къахьегамхоштa цар шоай бокъонаш бахьан лоаттабеча къовсаме.

Социалистически пачхьалкхенаша дукен халкъашта юкъерча вахара юкъейнхьай коммунисти идеологи, цар къовсама сийлахь-доккха а беркатерча а де дагалаттараша хьаьнь хьалха цlаакха а ца дика принципаши нормаши. Уж принципаш эггара хьалха хьаьр Октябрь котбаьккачул тlехьаргlа социалистически арахьарна политике лардаш ехка Ленин ва.

Социалистически мехка къамаин интернациональнии декхараш вlашагlлаха йиш йоацаш цхьана лаьрхlад Ленина. Цо партии советски халкъи тlахьийхад «социалистически даьхе бахьан, Даьхесанна, социализм бахьан, социализма дерригдуней эскара отрёа хилафах тарра, Советски республика бахьан» къовсам лоаттабара. Советски пачхьалкхе хьаьчо декхар лерхlаш хиннад воайнига керда ваxар дуллашехьа къача мехкашкарча пролетариата революционни болам хьаллаиар. Цо хьакхаб вейна колонейн ах колонейча халкъашарча доггагlлени цхьогlонц никъ, царца цхьана дукен халкъашта юкъерча империализмана духьал къовсам лоаттабергболаш.

В. И. Ленина советски мохк ...

...

Ленина оттаь социалистически арахьарча политика принципаш хlанз социализма дуней системана юкъе йоахача дуккхача пачхьалкхений арахьарче политика даькъе ларда а хиина дlайиттий.

Дерригача адамашта довза эггра доккхагlо доля беркат да социализма мехкий вlашагlкхийттача низэи машар лорабара тlехьа цар хьинаре лоаттаеча политикан империалисташте ле дагалетта агрессивни тlулаккхаш юхаетташ хилар агрессораша дунек ракетнo ядерни тlом болабара новкъа хьалха йола юкъ екхаш хилар. Социализма мехкий политика иштта йола результат дерригача адамашта пайдане я.

Хlаьта, фуннагlа даь а империалисташ социализма цу е вона мехка тlема авантюраш, е «мелашха» йола контреволюци е болабенна в. царна кок социалистически пачхьалкхений низэи барт — цхьогlо хилари фуд.

...

2. ЛЕНИНИЗМ—ХАЛКЪАШ МУКЪАДАХАРА ТlЕХЬАРЧА КЪОВСАМА КОТАЛОН БАЙРАКХ

...

(Дlахьедар 5-ча агlо тlе).

НОВКЪОСТА Л. И. БРЕЖНЕВА ЯЬ ДОКЛАД

(Доладур, 1, 2, 3, 4, оагlош тlа).

хьийхача сийлахь - воккхача Ленина васкет. Из цхьогlо чlоагlъяр духьа лоаттабеча къовсамера лоархlаме деха а хинна дlаэттар соакх хинна коммунистическа болхлойн партеи дунен халкъашта юкъера Совещани.

Вежарашка йола партеш кхотаяра тlадерзадаь интернационалистски гlулакхаш чакхдоахача пайкъа тlа духьаленаш хlинэ а кlеънга яц.

«Коммунистий дехкар да, — яздиь В. И. Ленина, — шоай болама мела оагlош къайла ца я ккхьаш, сихагlен цlенъяьи уж дlанхар духьа царна гуччахьа критика яр». Баьчча васкета тешаме а долаш, тахан из аьлча дергдац, укх тlехьарча пхьараша коммунистически болама цхьадолча довкъошка цун цхьогlо толхаярга кхоачаваьи йолаш йолча революционни къовсама торонех базза пайда эцара коммунисташта новкъарле ший йола йовзаш йола мела оагlош халонаши гучаьнка хилар. Юхашар я lалаш наькъаца бакъбаь хьаькоххача революционни болама маркснстски пайкъа мотте авантюризм дlаоттае гlертачл «аьрдехьарча» оппортунистий, цу даькъе троцкистий а политики. Дувцараш да ишта ленински хьежама чулоацам тешабе, цун революционни маlан доаде гlертача аьттехьарча уклона гlулакхаш а. Революционни къовсама хlаьзарча этапа башхало сенах латт аьлча, из латт аьттехьара а, «аьрдехьара» а оппортунизм дукхача гlулакхашта националистски тедевцешца вlашагlъуваш, вlаши ювзалуш хилара.

Дунен халкъашта юкъера классови «къовсам чlоагllа нябенна а вай замалахь» коммунистически болмерча аьттехьарчеи «аьрдехьарчеи» уклонагахьара национализмагахьара кхерам хьалхагlа-ча тайпара чlоагlа холуш ба. Цудухьа аьттехьарчеи «аьрдехьарчеи» оппортунизмана а национализмана а духьала лоаттабу къовсам уаьддача цхьан хана мара лаьрхlа йоаца кампани санна лоаттабе йиш йолаш бац. Массане тайпара оппортунизм юхатохилга дохаргдоаца закон хила я хинад, хlанэ а да ерригача марксистско - ленински партешта. «...Империализмаца лоаттабу къовсам, — балгалдаьхад Ленина, — нагахь санна оппортунизмана духьаларча къовсамца lайхха буоаебенна из бенс даьсен харцо дош да».

Империализма идеологаш политикашеи кlалгlоала чlоагlа тийша болх болабаьб коммунисташта духьала. Массе а приемаш методахи пайда эц цар коммунистически фронта цхьогlо мелъяр, хlеанг - духха а лийлха моттигаш пеpъяр духьа. Цу доллача хlамаша дlадех коммунисташа буржуазии идеологена духьала хьинаре тlагlорташ лоттабу къовсам чlоагlбеляги дунен масштабе цар цхьана леладу гlулакхаш кхы а доккхагlча хьинарца леладелга. Цу доллача хlамаша дlадех болхлойн къамий кортамукъалени болама мутlараш керда общество хьалъеш доаккхача социалистически мехкий хакъашца кхотаделга.

Вай боламо lоаьича ерригача опыто хьехьокх, нагахь санна коммунисташа нийса политика чакхйоахе, цхьацца а тайпара объективни хьалашеи бахьанашеи вай цхьогlо шоашкара, автоматически толхаярга ца гуаш хилар. Цу гlулакха lалаьмате бокха бехктокхам тlалатт йерригача марксисташта - ленинцашта.

Юхакъоналургйоацаш дегlаухаш латт дунен революционни процесс. Марксистско - ленински партеш чlоагlагlен влиятельнегlен ме хул доккхагlа хургда цуч толамаш. Марксизмана - ленинизмана кlоаргагlа юкъе ме долх синхагlа ирча революционерда котадоаш. Ленинизма байракха кlал воай нийсхон гlулавхо йиза котило йовакхалга lалашдергда вай.

Новкъостий! Общество дегlаахаре ерригача лелама капитализм хlалак хулга юхакъовалургдоацаш гаргадоаладенг латтача вай деношка къаьстта чlоагlача низаца дек, марксизмо уттадеш дола лешаш» аяхха lаяха цхьа ха дlайовзийтара гlулакха уттадаь ца lеш хургдар ца кхераш бlаргагорен из кхоачашдара тlадерзадаь практически гlулакха уттадаь практически гlулакхаш мейрра чеккъдахарен гlулакха а уттадуъ аха Ленина деш. Тахнарча денах доаххаш, вай хьаьра сагота гlа йола проблемаш къестеш долча вай воай «гlулакхаш вlаши нийсду воай идеалашца, социально дегlаахара гаргагlарчеи гаьнарчеи перспективашца. Вай хьоанен уйла еш я из хьаккхоллаш я да.

Кхоаненах вай хьетадер марксизма - ленинизма lилман принципашкара хьадовгlаш да. Уж принципаш йовзаро, къохьегача наькъа революционни, творчески торонех бозаам бовицаш чlоагlа тешаро оптимизм дег чу йоссаю вайна.

Бакъдар аьлча, дlахо дегlаухаша этапе из яле я е кхьяле я йолча ханарга событий лелам ма барра мишта хургба хьалхагlе я цхьанига я валалургдац. Цхьабакъда, нагахь санна дешаца ма даррц долча хlамашка гlолла е масала даги доацаш нийслуш долча хlамашка гlолла нимъ ловце нагахь санна, Ленина яьхача тайпара, «гlулакх lалаьмате йоккха масштаб а йолаш хьоче, юстардарашк лоадамбоацараши дlа а даьле, дерригдунен истори белгалдеш дола керттера дlахьалхавхумеш дола' дизаш гучахьа хьаотта».

Хlаьта нагахь санна дерригдуней исторе керттера дlахьалхаккувлаш дола низаш довзаш дале, нагахь санна истори дегlаахара керттера тенденцеш хьагучаьлла, тlакха гучахьа хул дунен шин система къовсама бухсощ.еш йола этог а — дерригдунен масштабера коммунизма котало.

Коммунистически кхоанен сийлахь-йоккха, — шийна нийсагlа кхы цхьвкка боацен дерригача халкъий овлангарча къаштаиа ма кхара йолен перспектива дунен халкъашта шоаш хьалхашка оттаеш, марксисташ - ленинцаш нуиаш дуззаденна хьахула декхараш пайде дага бац. Коммунизмага бода никъ — из ба бlаьхсеи тlагlерттаи лоаттабеца къовсама никъ. Къаьнарча, хи кхоачеинача дунен дорха духьале эшае езаргъя халкъий.

Цхьабакъда гlулакх нунах латта lац. Коммунизм хьалъяр — из да ерригда общественни вахар кхыча, принципиально капитализмал башхагlа йолча ларда тlа хувцар. Из да эксплуататорски обществая эзараш шерашка чуеэха оамалаши традицеши, частни доалахьеи психологии морали, тайп-тайпарча къамехи расески болча наха юкъера тешам боар дlадаккхар.

Вай дог тийша хилар сенех латт аьлча, из латт, уж дерригда хала декхараш толаме кхоачашдергхилара, теоретически анализа результат хинна lеш ца хилара. Ше чакхъялалехьа кхоачагlа аьхьа вдамаш капитализа lазапах мукъдьинача XX-ча бlаьшерен исторе харлъе йиш йоацача фактий ларда тlа латт из. Социализма мехкашка хинначен хулаш латтачеи белгтала lалаьмате доккхийча кувцамий опыта ларда тlа латт из. Вай воай опыта ларда тlа — дунен тlа эггара хьалха коммунизм практически хьалъе болабенначо мехка опыта ларда тlа латт из. Парте оттаь программа кхоачаш а еш, советски наха цlаккха кlаьд ца луш шоаш хьегача къица, шоай турпал низашка бvлл гайна а гаиза ерригаза мехкий къахьегамхоща лоацаргбола никъ. Цудухьа хlара вай толамо.хlара вай котало гаргакхоачаду ерригда адамаш. дlаяхала замаи социальни правственни гlабаш теда а тийда, нердача дунен чу — коммунизма дунен чу даргдола сахьат.

Цхьабакъда, адамаш хьалтlадаргдола лакхаленаш мичабесса хуле я, царна лаим дагадоагlаргда коммунистически цивилизаци кхьйолалуча керте Ленина — уйланхочуни революционерен фигура латташ хилар. Ший дерригда дьинар, дерригда хьаькъали доlами Ленина къовсам лоаттабаь кхоане гергйоаланра дlатедарал дезагlа а долаш цхьаьккха хlама даи коммуниста, ленинца.

Новкъостий, сай къамаьл Владимир Ильича хьаькъалерга дешаша чакхдалийта безам ба са: «Гlулакх дерригда а сенах латт аьлча, из латт, хьалхагlа хиннача опыто вайна lомальча говзалах кхоачам ца я беш. цхьанна хlамаи дукха юха ца доалаш дlахо дlахьалхашкахьа ахарах, тешаме дукхагlа хlамаш вагlдувларах, массаза а аттагlа долча декхарашкара доккхагlа долча декхарашка дувларах. Из ца дой, — хьийлал Ленина, — цхьаккха тайпа прогресс вlалла хила йиш а яц, прогресс хила йиш яц социализм хьалъеча а.

Хlаьта вай, коммунисташ, дlахо а тlоргда. Дукхагlа карагlдувргда вайна хlамаш. Хlаьта хьалхашка уттадоаккхаш а дlало уттаргдола а декхараш мел хала хуле а, вай уж кхоачашдергда. Ленина дагадаьлла дуне хьалдергда!

Даькъале хилда советски халкъ — коммунизм хьалъеш доалар!

Даькъала хийла Советски Союза Коммунистически парти — Ленина парти!

Шер а лулба, коталонгара коталонга а ухалба дунен революционни болам

Даькъала хилба доллача хlаман тlехь хотелонаш йолаш марксизма-ленинизма илмий низ!

Ленин вьахаш, Ленин вах, Ленин вахаргва!

(Новкъоста Л. И. Брежнева докладага чlоагlа ла а дийгlар, чlоагlа, дlаьхаьь тlоарам детташ юкъагlа я ьхар).

(ТАСС).

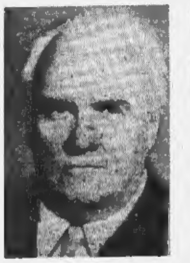

ТИХОНОВ Н. С.

ЗЫКИНА Л. Г.

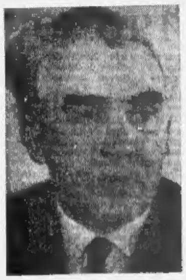

ЭРНЕСКАС Г. Г.

МИХАЛКОВ С. В.

ГУЛЯМ Гафур

1970 ШЕРА ЛИТЕРАТУРА, ИСКУССТВА АРХИТЕКТУРА ДАЬКЪЕ ЛЕНИНСКИ ПРЕМЕШ ЯЛАРАХ

СССР Министрий Советс йолча СССР литература, искусства, архитектура хьакъехьарча Ленински Пачхьалкхени премеш йолча Комитета предложенега а къежа, КПСС Центральни Комитетеи СССР Министрий Советеи сацам бир 1970 шера Ленински премеш яла:

ЛИТЕРАТУРА ДАКЪЕ

1. **Гулям** Гафура (**Гулямов** Гафур Гулямовича, Узбекистана халкъа поэта (венначул тlехьагlа) — тlехьарча шерашкара стихаш бахьан.

2. **Тихонов** Николай Семеновича, Социалистически Къахьегама Турпала, писателя — «Ялх колоннаъ яха книжка бахьан.

МУЗЫКАИ КОНЦЕРТНО-ИСПОЛНИТЕЛЬСКИ БАЛХЕИ ДАЬКЪЕ

3. **Зыкина** Людмила Георгиевна, РСФСР халкъа артисткана, — «Советски композиторий иллеш». «Хьона, кхалсагlа», «Къаьнара эсий халкъа иллеш» яха концертни программаш бахьан.

4. **Эрнесакс** Густав Густавовича, СССР халкъа артиста. Эстонски СССР Пачхьалкхен академически маlача наьха хора художественни кулгалхочоа а керттерча дирижера а — 1967—1968, 1968—1969 шерашкара концертни программаш бахьан.

ИЗОБРАЗИТЕЛЬНИ ИСКУССТВАЙ ДАЬКЪЕ

5. **Асарис** Гунарс Константиновича, архитектора, **Буковский** Лев Владимировича, скульптора, **Закаменный** Олег Николаевича, архитектора (венначул тlехьагlа), **Зарин** Ян Петровича, скульптора, **Остенберг** Олгертс Индиковича, архитектора, **Скарайн** Олег Юльевича, скульптора, **Страутман** Ивар Арвидовича, архитектора — Саласпилсе фашисташ нах баьбарах йола мемориальни ансамбль бахьан.

6. **Вучетич** Евгений Викторовича, Социалистически Къахьегама Турпала, СССР халкъа артиста, скульптора, авторски коллективан кулгалхочуа, проекта автора, **Белопольский** Яков Борисовича, РСФСР заслуженни гlишлошъеча, архитектора, проекта автора, **Демин** Вениамин Алексеевича, архитектора, **Матросов** Владимир Евгеньевича, скульптора, **Новиков** Анатолий Семеновича, скульптора — Волгограде хиннача Сталинградски гlема турпалашта яь памятник — ансамбль бахьан.

ТЕАТРАЛЬНИ ИСКУССТВА ДАЬКЪЕ

7. **Григорович** Юрий Николаевича, РСФСР халкъа артиста, балетмейстера, **Вирсаладзе** Симон Багратовича, РСФСР-ей Грузински ССР-ей халкъа художника, **Рождественский** Геннадий Николаевича, РСФСР халкъа артиста, дирижера, **Васильев** Владимир Викторовича, РСФСР халкъа артиста, **Лиепоевский** Михаил Леонидовича, РСФСР заслуженни артиста — Спартака роль ловзарна, **Лиепе** Марис-Рудольф Эдуардовича, РСФСР-ей Латвийски ССР-ей халкъа артиста, Красса роль ловзарна — СССР Союза Пачхьалкхен Академически театре «Спартак» яха балетни спектакль оттар бахьан.

АРХИТЕКТУРА ДАЬКЪЕ

8. **Градов** Юрий Михайловича, архитектора, **Занкович** Валентин Павловича, архитектора, **Левин** Леонид Менделеевича, архитектора, **Селиханов** Сергей Ивановича, БССР халкъа художника, скульптора — «Хатынь» яха мемориальни комплекс бахьан.

БЕРАШТА ДОЛЧА ЛИТЕРАТУРАИ ИСКУССТВАИ ПРОИЗВЕДЕНЕШ БАХЬАН

9. **Михалков** Сергей Владимировича, РСФСР искусствай заслуженни деятеля, писателя — кlагlа дола бераишта укх тlехьарча шерашка язъяь поэтически произведенеш бахьан.

Цхьаькха а совгlат

20-гlа апрель. Иттагlа сахьат да. Лоакхача оркестраца безаме тlаьц масса а оагlорахьа Грозненски трамвайни паркe хьаухаш боле трамвайшикаш; наькъаш декхараш, тlаьи техкараш, къахьегам ветеранаш, кхыбараш. Уж вlашагlкхета В. И. Ленина юбилеи сийна керде трамвайни лини болх бе йолайлийтара дола ший тайнара цlий дезде.

Трамвайни парка юхе керда биллача наькъа тlа латтача кердача трамвайни вагона хьалхашка хьалтеха дола В. И. Ленина портрет, дехьеи сехьеи ленаш я цlе байракхилгаш. Царна кlал лоаккхийча алашца надь ва: «Ленински юбилея сийна микрорайоне бахача къахьегамхошта трамвайни управлени наькъаш дехкачеи тlаьи теккачеи управлении кийчдаь къахьегама совгlат».

Трамвайш леларгйола керда маршрут хьаелляра хетаь торжественни митинг хьелла Грозненски горисполкома председателя П. С. Истомина. Трамвайшикаша, наькъаш дехкача, тlаьш теккача болхлоша даьха толамаш даькъала душ цо.

Къамаьл де доаш лу наькъаш дехкаеи тlаьш теккачеи управлене начальника А. М. Цурова. Юбилейни шу доладуш В. И. Ленина вlаь шу дузача дейсийна Микрорайоне бахача наха кийчдаь къахьегама совгlат а кийчдеш керда трамвайни лини хьаелла декхар тlайнар тха управлене коллективо, — аьлар цо.

Из кхоачашдулургла вьина кхаш бакир цхьабараш. Цхьабакъда, ленински къахьегама вахте эттача болхлоша чlоагlа хьинар ийдениа къа а хьегаш, шоай доп кхоачашдир. Цхьан шера тха управлено коллективо буллаш хинна никъ кхо эзар метр мара боацача, укх шера бийь бутт кхоачаш а боацаза ханна тха управлене биллиа никъ 4 эзар метр ба.

Ишта митинге къамаьл дир ремонтно-механически цеха болхлочо Г. М. Клименкос, трамвайни управлена начальника П. Т. Саркисяна.

Хlиначул тlехьагlа микрорайонаи машинаькъа вокзалаи юкъе бувзам лоаттабеш керда трамвайни маршрут хургья городе.

Керда трамвайни лини хьаелляра хетаь торжественни митинг дlакъайлар. Цул тlехьагlа Грозненски горисполкома председателя П. С. Истомина цlе лента хоададьчул тlехьагlа кердача наькъа тlа гlолла микрорайоне ияэр керда трамвайни вагонаш.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Дика бурув деттар, тешаме новкъост

Вознесенски дlаккхача гаьнна йолча хана гучайоал куро боахьан урагlа а дахийта латта вышкаш. Царна гаьна йоацаш болх беш я станокаш-качалкаш. Из да бурувдеттарий кулгех даьнна беркат. Лаьтташ чеоашкара «lаьржа дошуя» хьалъуаш латт уж. Хьалоаккхе мехкдаьтта совдалар дукхагlдолча даькъе бурувдеттарех тайша да. Пхи эзар, пхи эзар метр, кхы кlоаргагlа бурув а деттаиш юрски, ишта тlерчеи кlаларчеи меланч тlоаконкара мехкдаьтта гучадоакараш уж ба.

Чlоагlа чоалхане, хала болх ба бурувдеттарий бар. Нагахь санна ца хоаш я гlалат а даьлча дехьа доа тарлу бурув тохарашхьийга къа, йоаиь ха, дlадахийта пачхьалкхен средстваш. Цудухьа лоарxl бурувдеттарий болх хала а бехктокхаме а. Цхьабакъда из болх беза а безаш хараллыцачоа из цалахетац, ший балха говзал цхьаккха балха говзалех хувцаргйоацаш ба дукхагlйола бурувдеттараш.

Ишта шоай болх дукха безбенна, шоаш мел тоха кулг дог лазаш тохаш дукха бурувдеттараш ба «Малгобекнефть» НПУ кlоарга бурувдеттаlа конторе. Цар цlераш ше йолхача хана кхалхарчарна аьккхар конторв директора Темирлев Сослан Акеровича бурувдеттачун Чилиев Алихана цlи. Алихана бехках бурувтохача хьовзам хинна цхьа моттиг нораргoалгаргъяц, массаза новкъосташта хьокхам телаш бакъвола бурувдеттар, общественник, новкъост, аьле ловцца характеристика лу цунна конторa директора.

Сихагlа из болх беш волча кхачар лийзор тхоиа. Пов. Агарцкников Иван Алексеевич начальник воля № 906 йола бурвойн ца йовзаш нагахьа мехкдаьттахо вар Малгlобике. Цига эггара кlоаргагlа бурув тоха дезарех ва lа из. Тоха деза бурув ялх эзар метр я. Из болх беш я конторе дикагlа довзахlош йола мастер Галиев lийса керте латта бригаш Цу бригада ва Алихан а.

Шоашта тlалаттан бехктокхаме декхар хилар кхета а деш, шоай низ ца кхо беш къахьеr бурувдеттараша. Ишта ца хилча доакхалургдац царга хьадъегама тоаламаш. 19-ча апреле мара бурув тоха боладеннабац уж цу скважина. Бутт чакхбалалехьа тоха деза бурув 600 метр я. Цхьабакъда, цар шоаш бурув тоха болабеччанча эийнахь текар 118 метр бурув да.

Тхо буровой хьалкхаьчача кlалвар Чилиев Алихан. Массаза а санна ханал хьалха вахте кхаккхаьчавар ва. Ишта я цун оамал: даим воагlа хьалха балха эше вахте латтача сменана новкъостал ду, хьажа везача хьож. Цудухьа массана а лоархlаши сийлеш ва из.

Тхо буровой хьалдехалехьа конторе дагlаш бурувдеттараша вувцаш теши, цхьа ниа болаш саг хургва аьнна леташ дар тхо Алихан. Цхьабакъда ниа болаш хиларца йовзийта хинна яцар цо ший цlи. Хьинаре къахьегарца даьккхад цо сий.

Юкъерча дегlара, хьтаро бос а болаш дlамига саг ва Алихан. Бурувдеттараша салоlача помещене хьачувенна хьттар цо мастерга бурув мел кlоаргденнад аьнна. 118 метр кlоаргдениад аьнна жоп делча «дог гlоаддаьнна волар даьлео цун. — Из дика да, — аьлар цо. — Ветта задани тlехьхоачашъярал совгlа, ханал хьалхе скважина бурув теха дарга ишта темпаш вай дlахо а хуле. Ишта балхах дог лазаш ва Алихан.

Шийна хулача халон духьа цlаккха хьовзам хулийтаргбац цо балха тlа. Дукха хе йоацаш Алихана смена вахта чакхйоалаш латтар. Шоллагlча сменашкара бурувдеттар цамогаш хиннав аьнна хоам илар. Из хьа ма вьллен-гехьа бурувдеттачоа нев, Чилиевна бlаргхьежар мастер. Ше чlоагlа хlаьдденна вале а, из дlа ца хойташ, аьлар цо: «Балха тlа хьовзам хилийта йиш яц, вай бригада балха lеткъа ца lеш. ерригаlа контора балха а lаткъаргдолаш хlама да из, со шоллагlча смене болх бе совцарга». Хьалхарча смено баьчул а дикагlа болх бир цо шоллагlча смене. Цу тайпара моттигаш дукха а нийсалу.

Хlара скважина сага яр санна ше-ший оамал я. Маркхал дукха чубуаш, бурильни инструмент лоацаенна, кхьдола кхоачамбоацараш нийсалуш моттигаш хул. Уккхта чlогlо лоархlаме да бурувдеттар дийла хилар. Из дика хоош ва Чилиев Алихан. Цхьан дийнахь осташ хуьйш хьалтlайоаккхаш яр бурильни инструмент. Осташ хийначул тlехьагlа турбиш юха lаьчйоккийташ цlавха Алихана сийрда бlарг тlаьттар санхат долча турбаин. Сиха хоам бир цо мастерга. Из кхоачамбоацар дlалаьккхар, авари на кулаш йисар.

Хьона вlалла дага а доацаш къонзам хила тарлу бурув тохана, яхаш дуаш Алихана. Дукха йоацаш № 902 йолча скважина бурув тохаш яр аккхар бригада. Скважина lаlуухийта маркхал дика бар, смена чакхйоалаш латтар. Цlаьхха дага а доацаш газпроявлении маркхал скважина чура ерахка болабелар. Осложнани хилар чlогlа кхераме болаш гlулакх эттар. Ше цlаввха сезаш хилар дин а доцна цlйнальчо санна сиха хьувзар Алихан, цун новкъостий. Чlогlагlа къовсам лоаттабе бийлар нийсденна кхоачамбоацар дlадаккхара.

1961 шера вера Алихан Грозненски профессионально-техническа училище йисте а яьккха бурувдеттача конторе балха. Шийна хьийхачоах, ше lомадьюх пайда а эцаш дика бе гlертар из болх. Хlама хара тlаккхуча хlамигача саго сиха карагlдайир бурувдеттачун говзал. Карагlдаьначох кхоачамбаь lеш оамал йоацача Алихана, дlахо деша лаьрхlар. Ше ларxlар кхоачаш а даьа цо. Хlана Грозненски мехкдаьтта техникума йиьлагlча курсе заочно дешаш во. Дикан тlехьникаи чакхйоаккх цо из.

Общественни балхах тlа а хьинаре дакъа доал Чилиев Iалихана. КПСС Малгобекски горкома члени бурувдеттача конторa партбюро члени ва из. Общественни балхах лаьца шийна тlадилла гlулакх даим цlенен дизаш кхоачашду цо. Контора пенгазета редактор а ва из.

Ишта къахьегаш волча Алихана контора бурувдеттараша юкъе хьалхарча коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цlи елар. Хьинаре къа а хьегаш цо даьнача толамий лакха мах баьб. Цунна еннай ленински юбилейни медаль, Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехарча Совета Президиума Сийлен грамота, ишта кхы дукха а я цунна тайпа Сийлен грамоташ, дукхаза яхаш баркал. Шийх коллективан баниа тешам бо ца беш, дlахо кхы а дикагlа къахьега лерхl цо.

Б. КОСТОЕВ.

И. ПЛИЕВА сурт.

АКТЕРА ИРАЗ

Дукха письмош ух сога хьежархошкара, цар дех В. И. Ленина образ гойтара бача балхах лаьца аз шоашта дувцар. Из хала да, lалаьмате хала, дала а, лоацца дувца хьожарга со цу тlаьъаьа.

Чlоагlа сий долаш гlулакх а творчески ираз а да сога хьаьчар 1956 шера дена сцена тlа В. И. Ленина образ гойташ болх бу аз.

Советски театре аз болх беча укх 40 шера дукхаза тайп-тайпара ролаш ловзае йийзай са, вешта аьлча наьха оамалаш, гlулакхаш, сакхетам, безарцара, негlацара цар гlулакхаш, кхыдараш хьаьоакха дийзад. Цхьабокъда, дlадехача шерашка аз ловзаь ролаш, шеко йоацаш, са актерски биографена юкъе лоархlаме яха, Ленина образ гойтаргакъе дозийнагlа а хинна дlаэттай.

Ленина кинача характера бокъонца йола оагlош, белгалонеш веле уйла а безама болаш дlаболабаьи ишта беш хьабоагlаш ба Владимир Ильича образ гойтара аз бу болх. Цу шерашка укх пьесашка ловзаь аз Ильича роль: «Цlенкха лекъерг боаца аьхьст», «Кремлевски куранташ», «Кхоалагlа патетически», Революце цlерагlа, «Между ливнями».

Эггара хьалха болх дlаболабайча юхье сона чlогlа лоархlаме дер Ленина дагахьа хинна духовни уйлаш хlара пьеса тlа бокъонца шоаш ма ярра хьетаяр а хlаьта царца дуззаденна цун гlулакхаши оамалаши бокъонца йовзар а.

Ленин геннальни вай тlаккха мишта ловзаргья а вlалла ловза а юлургйий «гениальность»? Гений, уйланхо... Уйла вш вола саг! Мишта ловзаргья цун роль? Уйланга лакхьа вакар, тlаьийраза уйла еш хилар гойтаргда? Гениальность ерригда а чулаьца гойта а ца гlерташ, тхо дехе доладелар Ленина характерацара керттерa лоархlаметlарен белгало, къаьстта шьрагlа холуш йола ролацара моттигаш: адамех тешаш а халкъаца айкха бувзам болаш а хилар — из я сона хоьйта а ез кхетоe а езаш хинна образа эггара хьехархара оагlув, башхало.

Владимир Ильича даь къамаьлаш, цо кхахьийта записканаш, къаьстта а эггара сагота гlча, низкъалагlча минуташка, дешача хана цецаоаккх дешаш тамашийна ший тайпара динамика, ритм йолаш хиларо, кхьметтел препинаниехьовнаш уттадаро а!

Документальни фильмашкарча кадрашка, фотографешка, скульптурашка хьежача, бlаргагу, Ленин lалаьмате бокха бола ioлам болаш, эшалургдоаца хьинар долаш, бlукочун кадейл, уйла, революционни темперамент йолаш хилар.

Цо мел дош дола кlама, цун интонаци хlара дош кlоаргга кхетадаь, уйла ъ вlаштlехьадеккха къовстем болаш, белгалдаькха хила деза. Цудухьа массе метте инициатива эш.

Оаха кхотадаьд, динамика сатем боацаш, хьуззерца гойта йиш ца хилар, цхьабенъда, ший оамал йийхьа хила а яц йиш. Владимир Ильича характера белгагlа йола оагlув — lоlам чlоагlа хилар!

Юххера а Ленина оамалцара кхоалагlа белгало — дикагlа болча нахах дикагlа вола саг, дог цхьаьлха, доккхал доацаш. зеь-эздел долаш хилар. Цу ерригача гlулакхаша хьаьокх lалаьмате чlоагlа сага сий деш из хинна хилар.

Лоацца аьлча, сона лоаре Ленинах йоаллаш хинна из сийлахь-йоккха, адамий дега цхьалкхи зхь-эздели айса цун роль ловзача хана зритала шта ма ярре хоалар а бlаргагор а.

Ленин кlоаргагlа вовзара цун дукхаза балхаш дийшад аз.

Роль кийчъяра болх беча хана сона новкъостал дир Надежда Константиновна Крупскаяна, Горькана, Фотиевана, Кржижановскаяна, Андреевана, Ильич бlаргавайначо, цо къамаьл деш хезача, цунца болх баьча, из лоравеш хиннача дукхазача Ильича новкъосташта Ленинах дагадоагlарешa.

Сона новкъостал даьд Ленин образ юкъе йолча документальни художественни фильмашка. цхьа санна дукхаза хьежаро а. Аз дукхаза ладийгlад Владимир Ильича ше даь къамаьл тlадолча граммпластинкашка, lалаьмате йоккхий уйлаш дагу йоссайир сона Москве вахаро. Москве вехача хана дукхаза хилар со В. И. Ленина музее, Ильича квартире, Ленина мавзолее, и. кх. дl.

Хlаьта Ильичах сайна гуча мел даьнна хlама аз дицдалийтацар, дlаяздора, из долле хlама са керта чу, дег чу дужар.

Дукха къахьийгер оаха са Ленин ше дийна хинначa тайпара, хьинар долаш, тlех аьнна, ирa саг хилийта гlерташ.

Бегаш бенгa, ваннгa чlогlа духхадезаш хиннав Ленин, кlаьта ленински вопагаларах дувца сакъердаме хlамаш дувза кордаегlаргдар.

Цхьанна а кхьча сага ца хиннача тайпара са ийденна, оптимизм йолаш хиннав Ленин.

Оаха пьерхlар. хьалхарча юххьига са волавалар. lоxар, пиджаках, жилетах кулгаш тессаo, кхыдола хlамаш Ильича тара дий а ца хьежаш, уйла аз мел нийса ю а гоннаьхье йолаш дола хlамаш сона мел чlоагlа хоnу а хьета. Тхона чlоагlа лоархlам болаш дар Ильича эггара белгалагlа йола оамал дlахьоахка хар — ньlоагllан ладуагlа хар. вешта аьлча шийца къамаьл деш вагlлачуига, цунна бола тоама ле ца а дуагlаш деша маlан кlоаргга кхетадеш, цу хенна цунна малагlа новкъостал дергда, цун гlуленха мишта фу дергда я фу даь тешаверга из, дагахьа къоаста а деш ладуагlар. нагахь санна гlалат вуле, ший Чlоагlа ладуагlа хар — образе керттерчеи хоадамболлаш йолчеи оагlоаш цаl.

Оаха дукха болх бора, репетицеш йора, мишта кул хьежар, сехьуазадора, гlаддалзар, запахетар хулар болх беча хана. Из-м кхетадеш а да. Юкъьанца, дагадоагlа сона, кулгаш сое дукха тусcap аз, цхьацайолча хана сов чlоагlа деттар цlогlа, цхьаза сов чlоагlа сакъувзадеш, сатем боацаш хулар со Ленин, тlаьхьа со юхеозар режиссера, юкъьанца дена, юха, сатийнагlа йолайора сцена тlа репетицш. Ишта моттигаш дукха нийслора тха.

Цу тайпара эггара чlоагlагlа тхона дагадаьлаар даге оамал хьаlомавенга дар.

Цхьабакъда, кхы кlоаргагlа дагадаллацар тхона Ленина гучахьара куц lомадерга а. Цхьаккха саг коревоагlаргвац Владимир Ильич ца вовзеш; цун юхь, мож, мекхаш, бlаргаш, докхе хьаже ца доезаш.

Ленина роль ловзеш воле актер ерригда а Ленина тара хила веза.

Дукха къахьега дийзар Ленина даш хиннача тайпара къамаьл де lомалуш. Цу гlулакха тхона новкъостал дир Ленина даь къамаьлаш тlаяздьча пластинкаша.

Сийлахь - воккхача Саго — Ленина образ гойта lомалуча хана артисташа — из роль ловзараша, режиссераша, художникаша, скульптораша, музыканташа цlаккха бицбалийтац шоашта тlалатта бокха бехктокхам.

А. КУКЛИН,
РСФСР-ен Нохч - Гlалгlай АССР-ен заслуженни артист.

ФАШИСТСКИ ГЕРМАНИ ЭШАЯЬ 25 ШУ ДИЗАРГА

Майрачох Iоажал къехк

ДИЦЛАЦ Эважкъоаггий Юрта вахача Балаев Гирихана эггара хьалха тIема алан юкъе ше кийсвенна 1942 шерара 9 августа ди. Аллера гаьна йоаццаш йолча Акш яхача перевала наькъ тIа баьлар из юкъе вола бIу. Дехьа оагIорахьа теба моастагI наьIар, моллагIча минота аьхха санна хьатIа кхоссаьала кийч а вена. Из хьалхьалехьа ше вагIача дIавахха, аьнна, дар приказ.

Кхайкадале доладелар хIинзалла тхьайсача санна льатта ловнаш. делха даьлар бутув кхерий. БIарсенахьар дукхача хана дена корта хьалъайбе йиш йоцаш кхерашта юхе баьдла моастагI. БIалла ца соцаш юлар немцашкахьара цхьа йокъа калибр йола пулемет. Из яр дукхагIа зе деш хинар. ХIаьта дIатехар кхетаргйоацаш къайла я латтар. Кайкитта шийна гонахьара йоархIаш а, цхьа уж кийна тIа е эгIа лай лергва, воале варгва, бакъда из цал-м ошкаберга, аьнна чIоагIо е яь моргта текхаш цу пулемета тIавахар Гирихан. Майрачох Iожал а къехк.

Шоай кешаро гIадбига немций шоне дIатIеавахача ухкаенгахьа хьахьажа е хкоабацар. Гирихана кхоссача ахь гранито кхы «йист» хилийтанзар пулемет.

Тата, гIар йижар. Шоай эсалал хьа в хьекха бовдараш бейдар гитлеровцаш дукхагIбараш кхерашта юхе баьдийсар. Юха воагIаш текхавалаш вецар Гирихан. ЦIаьхха цхьа хала вуахьаш улла саг вейре Гирихана. Из вар цар комиссар Вупитунцов.

Шоаш Iеса вейтта цо гI а велла хьевоахийча дукха ха чаккхензар комиссара. Кхедхар. Шийн са долача миноташка дежурии хьатIа а вийна цхьа кхьат дIакходадир цо. Къонахчал доле салте Балаев Гирихан [illegible] ю, кхераме декхар дар цо кхочашдийр. СовгIатаца белгалвеннкха вола из, йоахар цу кхьата тIа.

Цул тIехьагIа каст-кастагIа хувцадала доладелар Гирихана тIема лентий кадраш. Городе Житомире тIехьакхийра Гирихана моастагI. Города го е бах дIаерагIла йиш йоацаш йисар бIарчча полк. МоастагIчун зIи хоьда я я шоайчарех дIакхета е кIалдьха бешш бар уж.

— ХIа, фу ду вай, Гирихан, — аьнна белаж тIа кулг хилар нукгIа полка командира хIиречо Надгереева, дожха са е даькхе. Гонах чакхьала яха салтий группа хIама ца е хулаш юхаена ха яр из. ДIагуча вайкачов догIа сапна пхорч тохар немцаша.

КIезига уйла е яь аьлар Гирихана:

— Сейна хетар ала могаргдий аз?

— Ала Iа, из ма дий аз хьогара декар я, — аьлар командира.

— Аз уж вай бIаь машина мхьен мугIарех дIа е оттаьь, пулеметашца кикъ цIен е беш тIехьи - аьлха йоацаш цхьатарра. техха хIачакхйоахаргьяр, салтий кузоаеш чу Iо в бушабаь. МоастагIа-киз гулбе кхелехьа вай арахьа хургдар.

— Кхы дIахо дуеца лезац хьока, уйла йоагIаш гIулакх да хьона дагадехар, Балаев, — аьйна лаккехьа латтачарца дага вела вахар командир.

Массехк саг мара тIера ца воалаш, беррига бIу чаккхенхар немцашта кIалла дага доадача хана. Иштта дIакхийтар Надгереева полк шоайчарех.

Белорусси мукъанкха доладелар советки Эскар. Жлобин яхача городера юхлера моастагI ара а ваькха города гаьна йоацича цхьан хьуна йисте салоIаш бар салтий. Дукха ха ялалехьа хьалкхесса вий лаьтта кхоачаргйоалаш дукха салтий гулбелар цига. МугIаре-дIаотта аьнна прикав делар. ДIаэттар бIарг ма кходача бIаьна салтий сома лен. «МугIарера салте. 663-ча артиллерийски полка стрелок Балаев строера хьаравала!» аьнна рупораша теха цIогIа, цига ше белгалвоаккхаш дийшна приказаш, хIапо я лергашке латI Гирихана. ТIем тIа къонахчал долаш латарах баркал аьлар цунна. Житомир яккхарах елар цунна «За боевые заслуги» яха медаль.

Вай лакхольа дийцача азамашка цо баь тIом белгалбаьккхар «Красная звезда» яхача орденаца.

...Гирихана соп, дIадаха тIема шераш, дегIа хинна вораI чоп юццаш дагIача хана цхьа дитхьо хова дегI доле зIамига саг хьачуваьлар. Из вар Москве деша вагIачара хьовшалеIа цIавена театральни института студент — Гирихана воккхагIвола воI ТIахIир. Вож дих бег школе дар. Нийалка воллаше е цIагIа ца воагIалуш школе завхозалле бола беш ва Гирихан.

М. ЗАИГИЕВ.

Шу хьалхагIа мохлаяна санна болх бе бола белар Къахьегама ЦIеча Байрака орден лелача Омски мехкадьтта чакхдоккхача комбинате. Кхаь шера лаьрхIа я эксперимент, цул хьалхагIа дукха болх баьб производстве технически организации кийчъеш, керда техникеи технологии шеъевуаьаш.

Экспериментa мIаьн сенак латтар аьлча, из латтар, производства эффективность лакхъяра чотах кхаь шера комбинатера 1300 гаргга саг мукъа а ваьккха, уж кердача, болх бе йаллуча объекташка балха бахийтарах: производства боарам 40 процент боккагIа хилийтарах къахьегама оасарле 47 процент дахъьарах. Юкъера лаьрхIача 27 процент лакхде дергI предприяте болхлой алапи.

Балха керда опыт юкъекхаьхьиа, цуьна пропаганда ярэ. из дIайовзийтарах штаб а хинна дIаэттай комбината партийни комитет. Хьалхара экспериментальни шу дика аьттув болаш чаккхдаьлар.

Балха керда метод толама чаккхьлоккара бехкача лоарIаме да кадраш кийчъяр. шин е массехк профессий яхы тIа а Iомадар. Алхна учебни комбинате моллагIа профессеш Iомаеш массехк эзар саг ва.

СУРТА ТIА: каталитически риформинга кердача установка оператор Юрий Нгротски оператора помощник Надежда Шелкановая. Комбината хьнча участкашкара баьккхаб уж ушлаза болх бе.

Ю. ДЬЯКОНОВА сурт.

Мичара хьаьний кефир

Цхьа бIаьн кхоьи шу хIадаьнпад Кавказски медицински Обществе кефира хьакъехьа эггара хьалхара хоам баьча хана дена. Из кораьйй хIираша шоай айран кийчъеш хиннача, шура чулелаеча бурдюний бух тIарен оагIошцарен. Кисловодскера гаьна доаццаш хиннад из хIама. ГIьзарий шура дIаоттаяь лоаттаеш дукхха ха яккхийтача ниже пелашка Iаьса е никала тийга чIегмага тIа кефира гIоргI хьахулаш хиннаб. Кавказски дукъа къилбаседехьарча бохешкара Iоъараяьнна из маьхера шурий продукт дIаяхача бIаьшерен дешкъе иттагIча шерашка дерригача дунеи тIа хьас йоланьй...

Кисловодскерча шурий заводе кхаьчар тхо. Доккха доацета, шура мистйоаийта отделени волаш долча стерилью цIенача цIагIа еш я вурех кефира простоквашеи хулийташ йола «къайленаш». Заводе дукха шераш хьалхагIа дена лелаю кефир хулийтача шоан культура. Уллазара каст-каста гаьннаш наькъа кхухьийт из шоа. Завода болхлоша Орджоникидзерча, Ереванерча, Камчаткерча холлегашта совгIата бенаб из. Кхьметтел гаьнарча Кубе я кхаьчаб «маьрша гIаьрахой»...

Валерий ВАСИЛЕВСКИЙ.
(АПН).

ИШТТА ХЬАБЕНА НИКЪ

Тхоай шурий - товарни ферма укх тIеIххарча шерашка латтача хьалех дуацалехьа, массехк дош ала безам ба са цул хьалха хиннач. Ферме хьа мел ду балхаш кулгашца дора. Хьайбаш лададерий механизмашца безам из хилар дацар из. Из дар хьайбай боахамо зенаш деш хилар, еррига колхоз низ боланза хилар. Цуьхьа торо яцар керда типовой помещенеш хьалъе, механизаци е. Дукха зе дора колхоза йей Iьдалах оттадьча гIулакхо. Хьайбай продукцега дIабода мах лакха бар, хIаьта продуктивность лоха яр. Ховш ма хиллара, уж ма дий моллагIа даькъо зе деш хилара бахьанаш. Да а дора ферма пачхьалхкен зе.

Цхьабакъла из гIулакх ла йиш йолаш дацар. Болх тоабала болабелар тха 1967 шера. Керда хьалъяьча ийс корпусе хьамел деш долча балхашта механизаци йир. Цу хана деза кхо даккхара, хьайбашта хIама даллар, доахан деттар хьалха санна кулгашца дац. Хьайбаш леладерашта новкъостала яьхха вай хапара механизмаш.

Фермана механизаци еше я тхона хьалхашка эхтар шин смерах болх бергболаш гIулакх вIаштIехьлаккъара дош. Юкхъанна цу гIулакхех дукха тешаш бацар хьайбаш леладераш. Цудухьа, моллагIа керда гIулакх дIадолаеш санна, хадо лайра пах. Бахьда паьха цатешам сиха байра кердача гIулакхах боала пайда хоабелча. ХIаьта из къаьгга хьахьоккхара цхьа 1969-гIа шу, хьаэзаргда вай.

Цу шера тхона хьалхошка оттадаь декхараш иштта дар: пачхьалкхенга доахя дезар 350 центнер дулх, 1800 центнер шура, хIара Iаттагара 1400 килограмм шура яккхен хIара бIаь Iатта тIехьа 80 Iаса кхаден дезар. Кхы а лаккхагIа дар декхараш. Цхьабаьхьа тха хьайбаш леладерий торо хилар, планаш меттал, шоаш тIайица декхараш я тIехкхочашде. Пачхьалкхента дулх доахара план бIаь центнер, шура йохкара план 2281 центнер тIеххоачийр, хIара Iаттагара планал совгIа бIаь совгIа килограмм шура яьккхар. ХIаьта хIара бежана юкъера лаьрхIача дийнахьа буси тIаккхийтта дулх 648 грамм дар, планал 294 грамм лухагIа. Уж дерригa толамаш лехарах ферма пачхьалкхенга баь пайда 25 эзар сом хилар.

Мишта вIаштIехьдаьннад хьайбай боахам пайда бергболча новкъа баккха? Цу хатара жоп дала хала дац. Мелла къахьегам дIабодар тха къахьегамхой хьайбашта кулгашца гIулакх деш? Цох алаш дала ма дезарий болхлошта. ХIаьта хIанз? Нагахьа санна хьалха цхьан доярка барайтта Iатта мара гIулакх деш хиннадале, хIанз 25 етт лелабу царех цхьашаьне. Хала дац ферменга 275 Iаттана гIулакх деш хиннача доаркаех масса мукъалаьнай ха. Цул совгIа хьалха физически низаца деш хинна балхаш хIанз кхоачашдара кнопкаш тIа цIелгаш теIаде цара дезаш.

Юкъанна хало эзар электрически хьисапе доахан детта Iомаден. Дерригa доахан дацар шу хьисапе детта йиш йолаш. Цудухьа доахан Iулацара хьакъоастадир цу гIулакхa пайдане дараш. Иштта вIашагIтехар электрически хьисапе детта йиш йолча доахан Iул. Цул совгIа хьалха тайп-тайпарча фух дар доахан. ХIанз из гIулакх эргадаьккхад. Фермерча доахах 70 процент дараш фух дола доахан да. Из де вIаштIехьдаьнад ферме племенной боин лерттIа вIаштIехьбаккхарах.

Кхы а доккхагIа да укх юбилейни шера тха коллективана хьалхашка латта декхараш. ХIара Iаттагара 1500 килограмм шура яккха. Даьхенна 425 центнер дулхи 2000 центнер шурен дала декхарийла я тха коллектив. ХIана чакхъяннар хьалхара квартал мара яц. Дале я цу кхаь бетта хьийгача къих хьахинначох бIаргаго йиш я ферма толамаш лакха долга. Пачхьалкхенга дулх дохкаро кварталаш план бIаь центнер яр хIаьта Даьхенга дIаккхаьчар 450 центнер я. ТIехкхоачашдаьд хIанзле дулх даккхара тIайица шера социалистически декхар. Шура яккхара кварталан план а 150 совгIа процент кхоачашъяьй. Пачхьалкхенга дIакхаьчай хIанзле 700 центнер гаргга шура.

Уж толамаш доахача доккха дакъа лоац тха дикагIа болча доаркаша. Масала, Гайтукаева Румана, Дудаева ПаьтIамата, Вюсурова Кужус шоаш леладеча доахах хIаранегара 5—6 килограмм шура йоаих дийнахьа бусси. Цу тайпара дика къахьег бежа Iуша, Iаьсий леладераша.

Шерра яьржай тха ферма къахьегамхошта юкъе социалистически яхь. ХIара итт дийнахьа итогаш ю цар беча балха. Хьалхара моттиг яьккхарашта карара-кара тела цIе байракхи пхиппа сом ахчеи лу.

Иштта дегIаенай тха ферма экономика укх тIеххьарча шерашка. ДегIаенаций из, продукци 1967-ча шерарчул дукха дукхагIа йоаккхаш хилара совгIа, цуи единицага дIабода мах 25 процент лохбешa хилча! Иштта ба тха ферма лоацщача хана баь никъ.

Л. МАЧУЕВ,
Гудермеса района «Кавказа» колхоза шурий - товарни ферма заведующи.

Биъ бетта план кхоачашъяьй

СихагIеи кIоаргагIеи буруа тоха яхача девизах къахьег юбилейни шера «Грознефтеразведка» треста Али - Юртовски кIоарга бурувдеттача контора бригадаш. Царех цхьайолча бригадаша хIинзалехьа кхоачашъяьй буруа тохара биъ беттен пхе беттен заданеш. Царна юкъе хьалха латтачерех я бурувдетта мастер Н. Д. Гусаков керте латта бригада. Буруа тохара пхе бетта задани тIеххоачаш я еш, планал совгIа тохад 36 метр буруа № 153 йолча скважина тоха бурув проектах лаьрхIача хьисапе 4636 метр кIоаргденнад. Цо мехкадьтта кIеж тохаргхиларах дог тийша бола бурувдеттараш хIанз скважина тохкаш ба. Иштта дика къахьег укх шера бурувдетта мастер С. В. Гаврилов керте латтача бригадас. № 78 йолча скважина май бетта чотах итташ метраш буруа тохад цо.

З. МАРЧЕНКО,
Али - Юртовски бурувдеттача контора экономист.

* * *

В. И. Ленин ваь бIаь шу дузача юбилейни къахьегама совгIат кийчдара чIоагIа къовсам лоаттабу Октябрьски кIоарга бурувдеттача контора коллективо. Социалистически яхье яьнача дукхача бригадай коллективаша дика къахьегама совгIат кийчдаьд дозича юбилейне. Цу яхье хьалха латт бурувдетта мастер Г. Е. Касьянов керте латта бригада. Биъ бетта план 125,4 процент кхоачаш а еш, планал совгIа цо теха буруа 80 гаргга метр я. 22-ча апрелага кхачалехьа кхоачашъе лераI цо буруа тохара пхе бетта задани а. Иштта дика къа е хьегаш, май бетта чотах буруа тохаш я бурувдеттача мастераша Н. П. Перевислова, Г. Л. Маленке, В. М. Коробова, кхычар кулгалду бурувдетта бригадаш. Шоай къахьегама толамаш цар кетаду ленински юбилейна.

К. БАШИРОВ.

Шерра-шера школашкара занятеш йисте ма яьллинге а шоай пришкольни участке балхаш деш юртбоахама къахьегамхошта новкъостал деш дуа Грознерча школай дешархой.

БIАЬСТАННА КИЙЧО Ю

Номер шовзткъеи лахайтта йолча Грознерча юкъерча школа дешархой дукха болх ба укх бIаьстан денашка. Яр бутт болалуш цар дIадихьар «БIаьстий йоазIа никъ ле цуннаI» яха сбор. Цу сборе пионераша дийцар дIадахача шера школьни питомникерча аьттох пайда эцаш шоаш фу дир. «МалагIа керда гаьнаши баьцовгIаши лелае йиш я вай республикерча лаьтта» яхача темах ле опыт кахх мишта яьлар. Ала деза цу школера дукхагIа бола дешархой кхоча натуралисташ бола.

ДIалхача гурахь школа дешархоша дIаегIай бIаь ткъо Крымски оалаш йола корсам, иив бIаь декъа га, кхо бIаьч шовзткъе иттеи мин эари пхи бIаьи тайп-тайпара кIотаре, иштта кхыйола хIамаш.

Школера питомнике цар лелдеш да бIараш, иштта Iунал ду нола гаьнашта.

Хоза хетт берашта цу питомнике шоаш лаьрхIа хьадаьча бIенаш чу хоза оаш лекха хьызилаш даькха. Къаьстта эзене ен хьазилгий оаш Iуйранна малх хьалбоалаш. Цу хана кул цига дукха бераш. Iана замалахь а хул Iа дакхьа кхьнахьа дIаухаш доаца валхазарш цига дахаш. Царна кхача тел къонача натуралисташа. Оалхазарашта кхача бекха кормушкаш цIаккха а лесса йитац цар бIаьстан дIайха деш тIакхачкалца. Гаьнаш лелаярол совгIа цига цар дIадуе хоза зизаш, лаьсаш тIа дIадуе баьцадаараш.

Лаккерча классашка деша бераша зIамагIа долча бераштa дIахьех питомнике балхаш мишта де деза. Иштта кийчъю цар шоашта смена.

Масала, боккхагIчара хьалхелаца школе дIаккхуьх вай баьччана Владимир Ильич Ленина Iалам мел дезаш хинад дуаца беседаш. Царех я «Iалам Ленина вахаре», Зиланшара Ленина безам» яхараш санна йола беседаш.

Школе арахецаш да «Юнкага опэ» яха пензапета. Цун редактор йолча Г. Ахмадовас дуаш газета хIара номер ара массаза йоала дешархоша мишта къахьег, цунна юкъе дукха нах а еуллуш из массане а деннаш хиларах. Из берашта везаделча ший «IоагIа доз гIолдоал йоах редактора. Цул совгIа питомнике шоаш беча балхах вединчараш дIалзду кхаьсттача альбома тIа. Цу гIулакхо новкъостал ду керда дIаязЁеннача къонача натуралисташта питомника Iунах мишта де деза Iомабала. Цхьан дешаца аьлча дика гIулакх да цу барт болча бераша дер.

Х. ХАМЗАТОВ,
хьехархо.

«Гипрохиммонтаж» яхача института Пермски филиале 1220 миллиметрга кхаччалца диаметр йола турбаш газа алаца тедара йолча станока керда конструкци оттаьй станоко йиш хулийт йIоакалла йодача сонаца 90 градусигара 60 градусага кхаччалца са болаш турбаш теда, цу цхьан хан къа турбай йист сварка яра йIоакалла хьакха а хьокхаш.

СУРТА ТIА: института конструкторски бюро чу: РС-2 яхача станокий промышленни парти кийчъяра чертежаш оттадеш ба инженераш Лузин Юрийи (аьрдехьа) Данилов Александри.

Е. ЗАГУЛЯЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

МАЬЛХА «ДОАГОР»

Укх заьхарча шерашка Араратски аьтагIа хьалбергйолаш дуьен тIа вагара йоккхаагIчарах цхьI а хинна дIаоттаргйолеш гелиостанци хьалъяра проект оттаьй Г. Кржижановске цIерагIча Энергетически института болхлоша. Турбогенератора чу боле баь яьнача Iанаро болх бе йолаболитарьяй сахьата 20 тонн ша байтa йиш кулдийтаргйолаш йола абсорбционни холодильник.

(АПН).

ЛОАМ ДИГА КИЙЧДУ

Хьинар, мца кхо ца беш къахьегаш ба укх юбилейни шера тха района хьайбаш леладераш. 309 процент кхоачашъяьй цар пачхьалкхенга дулх доккхара хьалхарча квартала план. Къаьстта дика къахьийгад «Новая жизнь» колхоза хьайбаш леладераша. Планах 80 центнер дезача 223,8 центнер дулх дIаденнад цар пачхьалкхена. Царел дукха тIехьабисабац Орджоникидзе цIерагIча колхоза къахьегамхой а. План боаза тIехкхоачашъяьй цар. 198 процент кхоачашъяьй укх шера хьалхарча квартала пачхьалкхенга дулх доккхара план Ленина цIерагIча колхоза хьайбаш леладераш а.

Уж толамаш дахара тIехдика къахьийгад хьалха латтача Шамхадов Баудина (Новая жизнь» колхоз), Дибиев Нурдис (Орджоникидзе цIерагIа колхоз). Висхаевна Баудина (Ленина цIерагIа колхоз), кхыбараша. ХIара бетта 200—250 процент кхоачашду цар шоай планоеш декхараш.

Хьайбаш лоаман даьгIенашка дIадигара хIанз тIатеIIа кийчо еш ба тха района хьайбаш леладераш. Иштта, ханага хьежжа Iулаш вIашагIтох, лоамашта доахан аттача хьайбаш чусоцадара моттигаш кийчъю, беша Iушта бахи помещенеш тою. Лоаман дIаьгIенашка укх шера дIадига лаьрхIад 2200 бежан. ХIаьта планах хIара бежана дийнахьи буси 800 грамм дулх тIаккхетийта деза хьайбаш леладерий.

Л. ХАРСАНОВ,
Советски района юртбоахама производствени управлене начальник.

ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГ

Юбилейни шера лакха хьувкъаи кхебара хьинаре къовсам лоаттабеш ба МалгIабика района «Ингушский» совхоза кхоалагIча отделене къахьегамхой. Шоай техника дика тоа я яь, кхай тIа болх бе торо йолаш денача эггара хьалхарча дийнахь болх бе арабаьлар отделене механизатораш. 2700 гектара тIя Iан замалахь Iайна тIоадал дIакъоала кхо дя мара дезанзар механизатораш. ХIаьта ялат дIалелехьа боаккхаш бола махка баьккха байнаьчул тIехьагIа, бIаьсти юххье юв культураш дIае болабелар кхаш леладераш. Планал совгIа а юш лоаццача хана 400 гектара тIа дIайийр цар уж.

БIаьстан юххье дIаюв культураш планал совгIа 100 гектара тIа дIае торо хилийтар. Сунженски дукъа тIа хьалха цхьаккха пайда а ца эцаш яллача лаьтто, «Производства резервех дикагIа пайда эцарен халкъе боахаме экономике режим чIоагIъерен» хьакъехьара КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК письмо дувцаш совхоза къахьегамхоше белгалдир из лаьтта «пайда эцанза йола резерв йолга. Цул совгIа кIезига пайда луш йола даьгIенашка кецаца яь вийе дIае лаьрхIар. Собрание оттадаьр кIира даладехьа кхоачашдир. Хьалха даьгIенаш хиннача 60 гектара тIа веш кени гречкен дIайийра.

БIаьстан юххье юв культураш дIайийна баьлча, хьажкIаши гидуаргаши дIаюврг йола 2100 гектар лаьтта кийчде болабелар механизатораш. Иштта, гурахь вийа аьхача лаьтта тIа оасар листа тIедаьннача метте 10—12 сантиметр кIоарга а оахаш лаьтта юха ахар, хIаьта из нийлахагIа тIадаьннача моттигашка мак хаш а даьхха хIинз культвацие яь баьнаб.

Хьалха ца хиннача тайпара геттара дика хьаьйдаь укх шера лаьтта. Иштта Iан замалахь 6 эзар тонн органически удобренеш еккар механизатораша кхашка. Цул совгIа керттера оахам деш 150 тонн минеральни удобренеш а тайсар. ВIашагIъехка яьнай хьажкIаши гидуаргаши лелаергйола механизированни звеньяш. Ерригаш бераI я уж. Царна керте латт массехк шера гидуаргий хьажкIайи хьувкъам кхебеш хиина йоккха опыт йола механизатораш. ХIаьта хIара звенона технологически карта деннад, дIайовзийтай царна хозрасчетни задане я.

Укх шера кхашкара балхаш дIадоладеннача хьалхорча деношка белгалбаьлар производства хьалхалаттараш. БIаьстап юххье юв культураш дIаюеш къаьстта лакха хьоккхамаш лоахар звеной кулгалхоша иштта: Коригов Султана, Фаргиев Махьмад-Гире, Евлоев Хасмахьмада, Гандалоев Мусас. План 16 гектар йолча денна юкъера лаьрхIача 20—25 гектара тIа бIаьстап юххье юв клуьтураш дIае кхоабора уж. ДIаюврг йолча культурашта лаьтта кийчдеш къаьстта дика къахьег механизатораша М. Бокова, И. Булгучева, А. Белхароева. Сменни заданеш хIаране юкъера лаьрхIача 150—170 процент кхоачашъю цар.

В. ТАГУРОВ.

УнахцIено лораеш

ШаьIа районерча Гермчигара фельдшерско - акушерски пункт чуйолча цIеношкахьа леста дIаводаш, са бIарг кхийтар делкъийна балхах мукъа а ваьна цигара аравоагIача лорах Оздамиров Зайндех. Цхьабакъда, со цунна дIатIакхоачаш соца цхьана кхы цхьа кIаьнк а вера цунна тIа. Гуш дар, из цаI лозаваьв е цамогаш хинна аьнна вена хилар. Иштта хила а хиннадар из. Шоай яна хала цамогаш хинний, цунга хьажа воагIавалар, хьо аьнна венавар кIаьнк. Балха ха яр-шар аьнна ца къовсеш, цу сахьате, кхы хьеца а луш, кIаьнкаца цхьана царцига вода Зайнди. ДIакхаьчача цунна бIаргайра йовхораша готъаь улла фусамнана. Зайнде лазар малагIа да къоаста а даь, моллаш язью. Из даь ше ваьнча, Зайнде шийх умахо тешаргйолаш хоза къамаьл ду, тIаккха гIадъяхе дика бос тIабоагIа цунна. Цигара ара е ваьнна юха воагIаш балха ха хьатIакхоачаш латтилга шийна хайча, водаше а балха дIаьоода из.

Юха а ший болх дIабоалабу Зайнде. ХIаьта болх дIаболабенна дукха ха еце я, тоъел дукха нах Iайнаб цига бовцалий а кагий а. Цхьабакъда, лора тIабахенза бараш лазаро чIоагIа тотбаь ба, хIаьта лор волчара аравоагIар кхы бос баьле, бIарг сийрда баьле, ах цамагар цу чу дитача санна паргIатваьле хул. Из а унахочоа Зайнде луш йола ший тайпара молха — цо хIаране дог хьастар а ше шийх тешавар а. ТIаккха кIаьнк воалавеш енача ара гIа тIаккхоач, цхьабакъда, кIаьнк юхагIерташ ва. ХIаьта а, нанас хоза дийце, хьаьсте чувоаккх кIаьнк. Цу чура кIай халат дувхаш, кIай кий туллаш, гIозваьигарча шийна бIаргавайча, тIаккха IотIа а вийрзa кертех кулг а хьокхаш, из— хоза йист хилча къаьстта я, ххх аьнна хийтар кIаьнка, велавалар даьлар цунга, дикка майраваьлар из. КIаьнк иштта шийна хьакхашта воккхаш Зайнде цхьа минута ха йоаязар. Иштта чубаьхка бокхагIбараш чIоагIа рьаза болаш, дега тоам хиле, лора баркал яхаш берз юха.

Ше зIамига волча хана а тIехьагахь яь чIоагIо йолаш вар Зайнди лор е хинна нах тоабеш, царна пайдана хала яьнна. 1960 шера Грозне медицински училище деша вода Зайнди, ШоллагIча курсе хьалчу а ваьнна дешаш волчара ший декхар дIадала эскаре вода Зайнди.

Эскарера тIемен политически кийчоа отличник волаш цIа а вай, юха а ший тхьовра хинна дешар дIадолалу Зайнде. Из ший дешарах лоархIаваь цу Iеш, цу цхьан хана скора помоща тIа болх бе а кхоаву.

1967 шера Грозненски медицински училище чакхъяьккха ваьнна Оздамиров Зайнди Шаьла районе вохийт, тIаккха цигара Гермчигарча фельдшерско - акушерски пункте балха хьожаву. ХIара денна 75—80 саг — укхо тIаэца кхуа Зайнде. Иштта бийса дIайодац из дежурстве ца хулаш. Лорий новкъостал эшаш бола нах мел дукха бале а, Зайнди паргIатта лоархIаву цу декхарах. Укх 2,5 шера кхо грамота еннй Зайндена цо тIехдика болх барах. Юртарча самодеятельноста юкъе я хьинаре дакъа лоац Зайнде. Шоай коллективен юртарча вахен чIоагIа лоархIаш а сий деш а ва из! Иштта дег тIара, цIена хьаьнала болх бу цо.

И. ДАМБАЕВ,
мединститута студент.

КЪОНА СПЕЦИАЛИСТАШ ТIАЭЦАШ Я МОЛДАВСКИ ЮРТ

Ткъаь пхиъ шу хьалхагIа, тIом сецача хьалхарча шера, верригаш а 20 специалист мара арахецанзар М. В. Фрунзе цIерагIча Кишиневски юртбоахама институто. 1970-ча, института юбилейни долча шера арахийцар 1083 специалист ба. Царна юкъе: инженераш-механизатораш, агрономаш - селекционераш, дIайийна хIамаш лорара балха бола агрономаш, экономисташ, бухгалтераш. Дукха ца соаш инженерий - мелиораторий, хий декха лаьтташ леладара, коа тIара оалхазараш леладара специалистий керда отряд кхоачарен республика колхозашта совхозашта.

Цхьаккха юрта боахам бац Молдаве Кишиневски юртбоахама институт йистальккхараш балха боацаш. Дукха колхозий председателаш, керттера агрономаш, керттера инженераш, зоотехникаш, экономисташ, совхозий директораш беннаб цу лаккхерча дешара заведене махка.

ДIанхача шерашка арахийцарашта юкъе — беккъокхаме партийни пачхьалкхени дехелаш, министраш, Молдаве Iилма-тохкама институтий кулгалхой. Из вуз йистелькхха ши бIаь совгIа зIамига саг дIахо Молдаве цIи хеза Iилмахой а хинна дIаэттаб.

Института преподавателашца, царна юкъерча Iилмай 11 доктора, 2 академика, МССР Iилмай Академе 2 члена-корреспондента, Iилмай 156 кандидата долла хIама даьд шоаш кхебераша дайлехкен доазол декьарчеи Iилмана кердда карагIдаьннараш практически Iомадара.

Аксентий ВЛАДОВСКИЙ.
(АПН).

Художникий толам

Шерра цIи хезача художникий С. Коненкова, А. Пластова, М. Аникушина, А. Кибальникова, Н. Томске сурташца цхьана бIарччача бетта Москве «Советская Россия» яхача йиъалагIча республикански художественни выставке хьахьокхаш хилар Нохч-ГIалгIайчерча И. Бекичеваи В. Глушковеи художественни балхаш а. «Посте», «Партизанаш доьмашка», «Арест» — В. Глушкова декха сурташ. «Вян Нгон Чой — Вьетнамерча студента портрет кийчдаьдар И. Бекичева.

Ю. СВЕЧКАРЬ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа

22 апреле

6.30 — «Юрта Iуйре» (нохчий меттала). 6.50 — Хоамаш. 7.15 — Республиканска газетий обзор. 8.22 — Лениннах, Даьхенах, партех дола нохч-гIалгIай иллеш. 8.45 — Ленин укхаза ваьха а ваьхав бола а баьб (нохчий меттала). 9.00 — Владимир Ильич Ленин ваь 100 шу дезара кетаь передача. 15.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 15.30 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 15.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 16.00 — Владимир Ильич Ленин ваь 100 шу дезара хетаь передача.

23 апреле

6.30 — «Юрта Iуйре» (гIалгIай меттала). 6.50 — Хоамаш. 7.30 — Республикански газетий обзор. 8.22 — Теофранкса иллеш. 8.45 — Ваьчча ваь 100 шу дезара хетаю (нохчий меттала). 16.00 — «Къона тIехье» (нохчий меттала). 16.15 — Юрта боахама къахьегамхошта дола концерт. 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — «Вай индустриальни мозаи» (нохчий меттала). 17.15 — «Агитатор кхой тIа» яха радиокорреспонденци (гIалгIай метта). 17.30 — СССР Лаккхехьарча Совете хоржамаш деча махьа долхаш. Советски хоржама система Дуней тIа эггара демократически я. 17.45 — Халкъа тIахьожам болх беш в. 18.00 — Керда хоамаш (нохчий, эрсий меттала).

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-90; редактора вам. — 3-39-11; бахьтехкама секретара — 3-34-38; партийни вахарен, культурай, промышленностех отделий — 3-42-30; Юрта боахамийи письмойи отделий— 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революцие проспект, 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-90; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05077. Заказ № 2229.